

Jelentés a Bét Menachem Héber-Magyar Két tannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde intézményben 2019 február-március hónapban elvégzett elemzés eredményeiről

Nahalka István és Ercse Kriszta¹

Bevezetés

A Bét Menachem Héber-Magyar Két tannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde intézményben (a továbbiakban a „Bét Menachem iskola” rövidebb megnevezést használjuk) a címben jelzett időben Nahalka István és Ercse Kriszta oktatáskutatók elemzést végeztek a magyar nyelven zajló oktatás eredményességével, pedagógiai színvonalával kapcsolatban az iskola vezetésének felkérésére². A felkérésre az iskolavezetők tájékoztatása alapján azért került sor, mert néhány szülő kritikus véleményeket fogalmazott meg az intézményben zajló oktatás színvonalával kapcsolatban. Az iskolavezetés a felmerült problémák alaposabb tisztázása érdekében tartotta fontosnak, hogy külső szakértők vizsgálják meg az iskola jelenlegi helyzetét mindenekelőtt a magyar nyelven zajló oktatás Nemzeti alaptantervnek (NAT), az iskola pedagógiai programjának, az egyedileg akkreditált kerettantervnek, illetve a tanítási-tanulási folyamatok korszerű szakmai pedagógiai elveknek való megfelelését.

A feladatot 2019. február és március hónapokban végeztük el. Ennek eredménye e jelentés. A feladat egyértelműen a magyar nyelven zajló oktatás színvonalának vizsgálatára vonatkozott, ezért nem foglalkoztunk a héber nyelven zajló oktatással, nem foglalkoztunk az iskola szervezeti működésének, anyagi ellátottságának kérdéseivel, nem vizsgáltuk az iskola alapidokumentumainak megfelelő voltát, nem tértünk ki törvényességi kérdésekre (ehhez semmilyen felhatalmazásunk nem lévén), illetve semmilyen módon nem kötődött az elemzés a hivatalos állami intézményértékelés és pedagógusminősítés rendszeréhez. E keretek ugyan világosan kirajzolódtak a munka megkezdésekor is, azonban már előre lehetett tudni, és ez teljesült is, hogy az elemzés során a feladat ellátásához közvetlenül szükséges információkon túl számos, az iskola működését érintő egyéb ismeret birtokába jutunk. Ezeket az ismereteket felhasználtuk a munka során, de magát az eredeti problémakört, a keretet nem tágtítottuk ki.

Előre bocsátjuk az elemzés végére kialakult legfőbb megállapításokat:

1. A Bét Menachem iskolában magyar nyelven zajló tanítás-tanulás folyamatában egyáltalán nem mutathatók ki súlyos minőségi problémák, sőt, saját értékelésünk szerint az iskolában

¹ Nahalka István nyugalmazott egyetemi docens (utolsó munkahely: ELTE), a neveléstudományok kandidátusa, jelenleg két egyetemen óraadó, Phd kurzusok vezetője. Ercse Kriszta Interkulturális Pszichológia és Pedagógia MA szakos végzettséggel rendelkező oktatáskutató.

² Nahalka István az iskola vezetésével történő megbeszélés után kérte fel Ercse Krisztát a munkálatokban való részvételre.

zajló nevelőmunka (ennek részeként a tanítás is) a Magyarországon általában jellemzőnél, színvonalasabb.

2. Mint ahogy minden iskolában, a *Bét Menachemben* is sok lehetőség van a még jobb, még eredményesebb oktatás kialakítására, és ehhez az iskola feltételei is nagyon jók a pedagógusok korszerű oktatás melletti elkötelezettsége, jelenlegi pedagógiai szakmai felkészültsége, az iskola szervezeti kultúrája, a már most is magas színvonalú pedagógiai kultúra és a tanulószervezetté válás feltételeinek megléte alapján.
3. Az iskolában kialakult feszültségek oka tehát nem a magyar nyelven zajló nevelés és részeként az oktatás állítólagos gyenge színvonala, és információink szerint a héber nyelvű oktatásról is ugyanez mondható el. A problémák elsősorban azért keletkeztek, mert az iskola fejlődésében bekövetkezett változások, a célok gazdagodása – nem feloldhatatlan – ellentmondásokhoz vezetett. Úgy tűnik, hogy az iskola két eltérő céljának harmonizálása az eddigi megoldásokkal nem sikerült megfelelően.
4. Az iskola egyik célja olyan gyermekek iskolai nevelése, akiknek pályája nagy valószínűséggel a zsidó valláshoz kötődő tanulmányok, majd később a zsidó valláshoz szorosan vagy kevésbé szorosan kötődő életpályák felé visz. E gyerekek többségükben külföldön tanulnak majd tovább, speciális, az általuk választott életútra leginkább felkészítő tanintézetekben (középfokon és felsőoktatásban). E gyerekek jóval erősebben érdekeltek a zsidó vallással és általában a zsidó kultúrával való foglalkozásban, és nem lépnek fel nagyon magas szintű igényekkel a magyar nyelvű, sok elemében a magyar kultúrához köthető ismeretek elsajátításával kapcsolatban.
5. Az iskola ugyanakkor nagyon fontosnak tartja a zsidó kultúra, a vallás elemeinek megismertetését, vagy inkább megerősítését azon gyerekek körében is, akik nem az előbbi pontban leírt pályákra készülnek. Ez az iskola küldetésének szerves része, és minden szülő és tanuló ennek tudatában választja az intézményt.
6. A kialakult helyzet legsúlyosabb összetevője – minden információnk efelé mutat – a tanulók rendkívül nagy leterheltsége. E probléma nyilván erősen összefügg az iskola céljaiban mutatkozó ellentmondásokkal, az eltérő törekvéseknek való „tökéletes” megfelelés lehetetlenségével.
7. A kialakult helyzet megváltoztatása nem elképzelhetetlen, ha a szülők, a gyermekek, az iskola vezetése, a pedagógusok és a fenntartó összefogva, kreatív módon törekszenek rá. Új megoldásokat érdemes keresni, amelyek lehetővé teszik az eltérő igények kielégítését. Erre az iskola mintegy rákényszerül, ha megmarad továbbra is eredeti küldetésének teljesítése mellett, vagyis, hogy egyszerre szolgálja az erőteljesen vallási igények kielégítését, valamint a zsidó kultúra erősítését, az iskolát is körülölelő, kiterjedt Chábád zsidó közösség körében.
8. Már az elemző munka elvégzésének idején születtek az iskola vezetésében olyan döntések, amelyek előre mutatók az eltérő igények jobb érvényesülése tekintetében. Alapvető javaslatunk az iskola számára, hogy a meghozott döntéseket következetesen hajtsák végre, és a szülőkkel, a gyerekekkel, a pedagógus közösséggel, valamint a fenntartóval együttműködve további intézkedésekkel és következetes fejlesztő munkával igyekezzenek megoldani a felmerült problémákat.

Az elemzés módszerei, lebonyolítása

A feladat elvégzésére való felkérésben az iskolavezetés részéről megfogalmazódott az az igény, hogy az intézményben zajló pedagógiai (nevelő, oktató) munka színvonalának felmérését valamilyen objektívnek mondott módon hajtsuk végre. Az iskola vezetői azonban teljes mértékben nyitottak

voltak a módszerek megválasztásának kérdésében, és az egyeztetések eredményeként ettől az eredeti elképzeléstől eltérő módszertan követésében állapodtunk meg. Ennek alapvetően két fő oka volt:

1. Léteznek ma Magyarországon olyan vizsgálatok, amelyek az objektivitással kapcsolatos elvárásokat magas szinten teljesítik, és a *Bét Menachem iskolában* is zajlottak, zajlanak. Az *Országos kompetenciamérésről* (OKM) van szó, amelynek eredményei rendelkezésünkre állnak, ezeket az eredményeket egyébként az elemzés során fel is használtuk. Az OKM professzionalitásához hasonló színvonalú mérést az iskolában elvégezni a meglévő feltételek között szinte lehetetlen lenne, és egyébként sem szolgáltatna az OKM által biztosítottaknál megbízhatóbb eredményeket.
2. Az objektívnek mondott, tesztekkel zajló, vagyis méréses jellegű vizsgálódásokhoz sokféle tévhit köthető, a beljünk vetett bizalom (ami vakhitnek is nevezhető sokszor) *szakmailag indokolhatatlan*. A gyerekek tudása, kompetenciáik rendszere, de még egyes kompetenciáik is annyira összetett rendszerek, hogy azok egyetlen számmal történő jellemzése, amit a tesztekkel zajló felmérések tesznek, már-már nonszensznek tekinthető. Sokkal inkább megbízhatunk a komplex jelenségek vizsgálatában jól használható *kvalitatív vizsgálati módszerekben*, amelyeket a neveléstudományi kutatásokban, a pedagógiai fejlesztésekben és magában a hétköznapi pedagógiai értékelési folyamatban is egyre gyakrabban alkalmaznak.

A leírtakból kiindulva a vizsgálódás módszerei elsősorban a pedagógia kvalitatív elemzési metódusain alapultak. A következő módszereket alkalmaztuk:

1. *Interjúk* készítése tanulókkal, szülőkkel, pedagógusokkal, iskolai vezetőkkal (három tanulóval, három szülővel, minden teljes állásban dolgozó pedagógussal, és az iskola két vezetőjével készült interjú, összesen kb. 20 óras terjedelemben).
2. *Kérdőíves vizsgálódás* a tanulók, a szülők és a pedagógusok körében (39 tanuló, 20 szülő, 10 pedagógus által kitöltött kérdőíveket dolgoztuk fel, a három kérdőívet közöljük a jelentés 1. sz. mellékletében).
3. *Óralátogatások* (február hónapban és március elején összesen 20 tanóra megfigyelése, a feladat végzéséhez megfigyelési szempontrendszer állítottunk össze).
4. *Az iskolai dokumentumok elemzése* (Alapító Okirat, Szervezeti és Működési Szabályzat, Pedagógiai Program, Házirend).
5. *Az iskola OKM adatainak elemzése*.

Természetesen az iskolával, annak helyzetével, az ott zajló pedagógiai munka színvonalával kapcsolatos álláspontunk kialakítását segítették azok az *informális alkalmak*, amikor pedagógusokkal, gyerekekkel beszélgethettünk, láthattuk, hallhattuk őket hétköznapi szituációkban, megfigyelhettük a tanuló-pedagógus viszony sajátosságait. Ezek természetesen nem tartoznak az úgynevezett objektív információszerezés kategóriájába, de kétségtelen, hogy egy iskola összetett világának elemzése során hatnak a megfigyelőkre, formálják azok intézményről kialakuló képét. Megállapításainkat azonban minden esetben igyekszünk bőségesen alátámasztani a „bevett” elemzési módszerek alkalmazása során nyert információkkal.

A jelentés elkészítése során azt az eljárást követtük, hogy nem vettük sorba az egyes módszerekkel kapott adatokat, és fűztünk hozzá megjegyzéseket. A jelentésben problémákat, kérdéseket vetünk fel, és ezek megoldásához, megválaszolásához fordulunk az egyes vizsgálati módszerekkel kapott adatokhoz, és használjuk azokat állítások alátámasztására vagy megkérdőjelezésére. Hozzáférést

kívántunk biztosítani azonban az összes, a kérdőívek segítségével kapott adathoz, ezért az összes kérdőívvel összefüggésben a 2. sz. mellékletben közöljük az alapvető (leíró statisztikai) adatokat.

Az iskolában zajló, magyar nyelvű oktatás színvonaláról

Mihez viszonyítsunk?

Az elemzés legfőbb kérdése az volt, hogy *vajon milyen színvonalon teljesíti az iskola az úgymond világi oktatással, tehát a magyar nyelven zajló, a NAT-nak megfelelő oktatással szemben megfogalmazódó igényeket.* Az e kérdésre adható válasz jelentős mértékben függ attól, hogy mik egyáltalán ezek az igények. Az, hogy az iskolában zajló oktatás megfelel-e jogszabályi értelemben a NAT-nak, nem volt különösebben a vizsgálódás tárgya, hiszen az iskolában nemrégiben lezajlott hivatalos vezetői értékelés már megerősítette, hogy az intézmény működése megfelel a jogszabályokban megfogalmazottaknak. A színvonal kérdése azonban nem azonos azzal, hogy egy iskola teljesíti-e az előírásokat. A *Bét Menachemen* egyébként is komplexebb módon vetődik fel a kérdés, hiszen, ahogy fentebb már jeleztük, két markánsan eltérő igénnyel kell számolni.

Az elsősorban külföldön, magasabb szintű, a zsidó valláshoz és kultúrához köthető tanulmányokat folytatni kívánó gyerekek, és természetesen szüleik – ahogy már jeleztük – *nem lépnek fel az átlagot lényegesen meghaladó minőségi igényekkel a magyar nyelven zajló, világi oktatással szemben.* Természetesen a szülők, mint tanult, döntő többségükben felsőoktatási diplomával rendelkező emberek szeretnék, ha gyermekeik stabil, jó színvonalú általános műveltséget szereznének, de abban már nem érdekeltek, hogy gyermekeik olyan szinten sajátítsák el az ismereteket, és olyan szinten fejlődjenek különböző kompetenciáik, hogy a magyarországi „*felvételi versenyben*” is megállják helyüket. A „*felvételi verseny*” fogalma alatt azt értjük, hogy a magyar oktatási rendszert jellemzi egy *rendkívül erős szelekció*, amely során a rendszerben való előbbre jutás több szintjén (már az iskolázás kezdetekor is, majd 4., 6., 8. évfolyamokon) van lehetőség a hétköznapi nyelvben elit-iskoláknak nevezett intézményekbe bejutni. A bejutást erősen meghatározza egy *a kompetenciák fejlettségét felmérni szándékozó írásbeli felvételi*, amelynek a követelményeit azonban jobbra csak a magasabb társadalmi státusú családok gyermekei képesek magas szinten teljesíteni. Így különösen a szerkezetváltó iskolákba (6 és 8 évfolyamos gimnáziumokba) való bejutás, továbbá a középosztályhoz tartozó családok számára rendkívül vonzó, tekintélyesnek számító 4 évfolyamos gimnáziumokba való bekerülés a magasabb társadalmi státusú családok „*versenye*” lett. E versenyben azok jutnak elsősorban jobb pozíciókhoz, akiknek az iskolái (ahonnan elkerülnek) már eleve „*jobb*” feltételeket tudnak biztosítani a továbbtanuláshoz³, illetve azok, akiknek családja az otthoni nevelődés folyamatában, illetve a különórák rendszerében képes felkészíteni a gyerekeket a megmérettetésre. Kétségtelen, hogy a felvételire való, „*versenyhelyzetbe hozó trenírozáshoz*” (legyen az 4., 6. vagy 8.

³ A „*jobb*” feltételek biztosítása azt jelenti (nem véletlen a „*jobb*” szó idézőjelek közé helyezése), hogy a magyar iskolarendszer esélyegyenlőtlenségeket növelő, sőt, valójában az egyenlőtlenségeket létrehozó tevékenysége során egyoldalúan előnyben részesíti a magasabb társadalmi státuszú családok gyermekeit, és ezt annál „*jobban*”, annál sikeresebben képes megtenni minél inkább e szempontból homogén a tanulói összetétel, tehát minél inkább csak a középosztályhoz tartozó családok gyermekeit tanítja. A magyar iskolarendszerben a pedagógusok nagy többsége képtelen alkalmazkodni a hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztésének feladatához. A *Bét Menachem iskolába* azonban szinte kizárólag a magasabb társadalmi presztízzsel bíró családok gyermekei járnak, ezért az esélyegyenlőtlenség általános problémái ebben az intézményben nem jelentkeznek. Eleve adottságnak tekintettük ezt a helyzetet, és az esélyegyenlőtlenségi problémák felvetését (legalábbis azok általános formájában) az iskolával kapcsolatban indokolatlannak tekintettük. Egyszerűen fogalmazva: a magyar iskolarendszer szelekciós szisztémájával és az esélyegyenlőtlenségekkel kapcsolatos problémáinak megoldását nem egyes intézményeken kell számonkérni.

osztályban) az iskola felkészítő tevékenysége is feltétlenül szükséges. A kulturális értelemben egyoldalú felvételi dolgozatokat azonban azok a gyerekek tudják jól megírni, akik a középosztály gyermekeire szabott, számukra szelektív, és elsősorban az ő igényeiket kielégíteni képes iskolákban tanulnak. *A Bét Menachem iskola is illeszkedik ebbe a szelektív szisztémába*, itt is szinte kizárólag olyan családok gyermekei tanulnak, amely családokban legalább az egyik szülő diplomás. Teljes mértékben függetlenül attól, hogy az elemzés készítői, vagy bárki más miképpen gondolkodik a szelektív szisztéma megfelelő voltáról, annak társadalmi igazságosságáról, tény, hogy hasonlóan bármely más, elsősorban a középosztályhoz tartozók igényeit kielégíteni akaró iskolához, *a Bét Menachem iskolában is megfogalmazódik az igény, hogy az imént leírt „felvételi versenyen” is állhassanak helyt az ezt preferáló családok gyermekei*. Vagyis a színvonalas oktatás iránti igényt elemezve ki kell jelentenünk, hogy az iskolában jelen van egy a magyarországi szelektív iskolarendszerben szükségszerűen létező elvárás a szelekciót erősen támogató felvételikre való felkészítés iránt.

Kérdés lehet, *hogy az iskolában zajló pedagógiai tevékenység alkalmas-e arra, hogy ezt a bizonyos „még magasabb” igényt is kielégítse*, vagyis eredményesen „trenírozzon a felvételi versenyre”. Természetesen az igény csak az e felkészítésben érdekelt családok részéről fogalmazódhat meg. A helyzet megítéléséhez azonban érdemes azt is tudatosítani, *hogy egy iskola a felvetett kérdéssel összefüggésben más célokat is megfogalmazhat pedagógiai tevékenysége számára*. A „felvételi versenyre” való felkészítés ma a legtöbb, e feladatot vállaló iskola számára egyfajta rideg, hétköznapi megfogalmazással élve nagyon kemény nevelő munkát jelent, a pedagógusok rendkívül magas követelményeket állítanak fel a felkészülésben érintett tanulók számára, és jelentős mértékben túl is terhelik őket (amit a gyerekek egyéni adottságaiktól függően különböző mértékben tudnak tolerálni). Vannak iskolák azonban, amelyeknek a vezetői, pedagógusai nem kívánnak ilyen módon megfelelni a sajátos elvárásoknak, hanem *gyermekközpontú módon, szeretetteljes légkört kialakítva, nem túllépve a terhelhetőség határait igyekeznek minél színvonalasabb, minél tartalmasabb munkát végezni*. Nekünk e jelentést összeállító pedagógiai szakértőkként szilárd meggyőződésünk, hogy hosszú távon valóban egy ilyen, vagyis a gyermeki érdekeket és nem feltétlenül a továbbtanulás céljait előtérbe állító, a pedagógusok és a tanulók közötti partneri kapcsolatokat megvalósító, szeretetteljes, biztonságot nyújtó, a versennyel szemben az együttműködést érvényesítő iskola lesz eredményesebb a szocializáció általános céljai tekintetében mindenképpen, de – első ránézésre paradox módon – még a tanulmányi, továbbtanulási sikerek terén is. Meggyőződésünk, hogy a korszerűként számon tartott pedagógia alapelveinek a követése, ha az megfelelő, és eredményesen alkalmazott módszerekkel történik, nem pusztán az általános személyiségfejlesztés terén jár előnyökkel, hanem a szorosabb értelemben vett tanulásban is. Kétségtelen tény, hogy ehhez a tanítóknak és a tanároknak, valamint az iskolai vezetőknek olyan pedagógiai tudást kell birtokolniuk, amely alkalmassá teszi őket e cél elérésére, de amely tudás a magyar iskolák világában ma még jórészt hiányzik.

Szeretnénk leszögezni: *hamis tehát az a szembeállítás, hogy vagy továbbtanulásra jól felkészítő, de kemény, „szigorú” iskolát csinálunk, vagy jóval „lazábbat”, de akkor nem tudunk olyan sikeresen felkészíteni a továbbtanulásra*. Létezik (nyomokban Magyarországon is, de a világban már sokkal nagyobb arányban létezik is) az az iskola, amely egyszerre képes humánus, gyermekközpontú világot létrehozni, valamint nagyon jó tanulási eredményeket produkálni. Az igények rendszere tehát nagyon összetett, mind a szülők elvárásai, mind a pedagógusok törekvései lehetnek egészen eltérők a más és más intézményekben, de akár egy-egy intézményen belül is. Az a kérdés, hogy egy iskola milyen mértékben volt képes megvalósítani egy korszerűbb pedagógiai kultúra elemeit, vagyis mennyire képes az itt is jellemzett gyermekközpontú pedagógia megvalósítására (egyáltalán akarja-e), és ha e tekintetben jelentős mértékben fejlődött az iskola, akkor képes-e a tanítás terén is eredményesen működni a fentebb leírtak szellemében. Vizsgálódásinkat ezzel a kérdéssel végeztük.

Amit egyértelműen ki tudunk jelteni, az az, hogy *a gyermekközpontúság, a gyermekek biztonságának megteremtése, a partneri kapcsolatok, a demokratikus működés, a szeretetteljes légkör kialakítását tekintve a Bét Menachem iskola akár kiválónak is nevezhető, e követelmények az intézményben magas szinten teljesülnek.* Állításunkat a következőkkel támasztjuk alá.

Az iskolai szocializációs folyamatok gyermekközpontú jellege

Nekünk, mint az elemzést végző szakembereknek már a hétköznapi iskolai tevékenységek egyszerű megfigyelése alapján is az lett a szilárd meggyőződésünk, hogy *a gyermekekkel való foglalkozás az iskolában igen magas szinten felel meg a korszerű pedagógia által megfogalmazott elvárásoknak a gyermekközpontúság különböző szempontjait tekintve.* De nézzük azokat az interjúkból, kérdőívekből, és tanóra megfigyelésekből származó tényeket, adatokat, amelyek alátámasztják e kijelentésünket!

1. 39 tanuló közül 24 (61,5%) jól vagy lényegében jól érzi magát az iskolában, 12-en (30,8%) voltak olyanok, akiknek a válasza nem tükrözött semmilyen pozitív vagy negatív beállítódást az iskolával kapcsolatban, és csak 3 tanuló volt (7,7%), aki inkább nem érzi itt jól magát, de ők sem azt választották, hogy egyáltalán nem érzik jól magukat. A magyarországi vizsgálatok az általános iskolákkal kapcsolatos viszonyulások tekintetében ennél negatívabb képet mutatnak.
2. Szinte pontosan ugyanilyen eredmény született egy az 1. pontban elemzett állításhoz nagyon hasonlóval kapcsolatban (az „itemet” részben az „ellenőrzés” érdekében is szerepeltettük). Ez az állítás negatív megfogalmazást kapott: „Nem szeretek ebbe az iskolába járni”. A 39 tanuló közül csak egy tekintette ezt teljes mértékben igaznak (2,8%). Itt kissé figyelmeztető, hogy azok száma, akik lényegében igazként fogadták el ezt a kritikus állítást 7 volt (17,9%). Középen állt a véleménye 6 tanulónak (15,4%). Teljes mértékben hamisnak gondolta ezt az állítást, vagy lényegében elutasította 25, vagyis a gyerekek 64,1%-a.
3. Nagyon hasonló viszonyulás vizsgálatát szolgálta annak az állításnak a megítélése is, amely így szólt: „Nagyon szomorú lennék, ha itt kellene hagynom ezt az iskolát”. Minden tanuló (39) megosztotta velünk a véleményét. Ez inkább pozitív volt 20 tanuló, vagyis a többség esetében, és csak 7 tanuló válaszolta azt, hogy egyáltalán, vagy azt, hogy lényegében nem ért egyet az állítással.
4. Annak az állításnak a gyerekek általi megítélése, hogy „Az iskolában a tanítóink, tanáraink megértők, kedvesek, nagyon szeretem őket”, szintén pozitív képet mutatott: a 39-ből 28 tanuló teljes mértékben, vagy lényegében egyetértett ezzel (71,8%), csak ketten (5,1%) választották azt a lehetőséget, hogy ez az állítás inkább hamis (teljesen elfogadhatatlannak ezt sem tartotta senki).
5. Érdekes eredmény született az iskolai értékelésekhez való tanulói viszonyt tekintve. Azt az állítást fogalmaztuk meg a kérdőívben, hogy „Félek, amikor felmérőket, dolgozatokat írunk”. Azt várnánk, hogy egy a gyermekközpontúságot rendkívül magas szinten érvényesítő iskolában ezen állítás megítélése túlnyomóan negatív. Nem ezt kaptuk eredményként: míg 12-en voltak olyanok, akik teljes mértékben, vagy lényegében negatívan ítélték meg ezt az állítást, tehát nem félnék az értékelések alkalmával, addig az „ellenpóluson” az értékelésektől tartó tanulók száma (egyetértettek, vagy lényegében egyetértettek) 16 lett. A „sorból kilógó” eredmény magyarázható azzal, hogy a pedagógiai értékelés a hazai pedagógiai kultúra „neuralgikus pontja”, és még a korszerűbb elveket valló iskolákban sem sikerült általában túllépni a hagyományos elvek követésén és a hagyományos módszerek alkalmazásán. De az eredmény arra is utal, hogy természetesen a *Bét Menachem iskolában* is van jó néhány olyan

területe a pedagógiai tevékenységnek, amely fejlesztésre szorul, és úgy tűnik, a pedagógiai értékelés is ilyen, és erre a javaslatunk között szeretnénk is majd visszatérni.

6. A szülők kérdőívében szerepeltek bizonyos, az iskola minőségével kapcsolatos állítások, és azt tudakoltuk, hogy egyes tényezők milyen szerepet játszottak a család iskolaválasztással kapcsolatos döntésében, és azt is, hogy mennyire teljesültek az elvárások. Az egyik ezek közül így szólt: „Az iskolát jellemző szeretetteljes légkör, a gyermekeink biztonságának megteremtése”. A kérdőívet kitöltő szülők 83,3%-a azt jelezte, hogy a család számára ez kiemelt szempont volt az iskolaválasztás során. A várakozás teljesüléséről (tehát arról, hogy maradéktalanul, vagy lényegében meg vannak elégedve e szempontból az iskolával) 73,7% nyilatkozott, valamelyest ez kisebb arány, de még mindig meglehetősen magas. A szülők tehát többségükben (mintegy a háromnegyedük) úgy látják, hogy a *Bét Menachem* egy gyermekközpontú pedagógiai kultúrával jellemezhető iskola. Ám ne felejtjük el azt sem, hogy az eredeti elvárásokhoz viszonyítva a pozitív véleményt megfogalmazók száma és aránya némileg visszaesett, tehát bizonyos kritikai álláspontok valóban léteznek az iskolai pedagógiai kultúra megítélése szempontjából. Az e kérdésekre válaszoló 19 szülő közül 3 is volt, aki bár azt nyilatkozta, hogy kiemelt szempont volt az iskolaválasztásnál az, amit a gyermekközpontúsággal kapcsolatban megfogalmaztunk, ám a várakozás teljesülését közepesnek értékelte.
7. A megfigyelt tanórákon a gyermekközpontú pedagógia számtalan megnyilvánulását, illetve az ellentétes, merev, előíró nevelői viselkedés hiányát tapasztaltuk. A pedagógusok a tanórákon
 - ha csak lehetett, a tanulók megnyilvánulásait pozitívan értékelték, hibák, vagy hiányosságok esetén is erősebben utaltak a pótlás, a javítás lehetőségére,
 - külön figyelmet fordítottak a lassabban haladó gyermekek segítésére,
 - kommunikációjukban nem jelentek meg a mereven értelmezett pedagógus-diák hierarchiát jelző megnyilvánulások,
 - a feladatok kiadása, elvégzése, az eredmények értékelése során a tanulók fejlődését tartották elsőrendű szempontnak,
 - egyértelműen a tanulói tevékenységeket állították középpontba, háttérbe szorult az ismeretközlés, és kiemelt szerepet kaptak a tanulók által önállóan megoldható feladatok,
 - jól kihasználták az iskola azon adottságát, hogy a tanulók létszáma kicsi (alig van olyan osztály, ez esetben évfolyam, amelyen a létszám egy kicsivel meghaladja a 10-et), vagyis a tanórákon kiemelt szerepet kap a személyre szóló foglalkozás, a pedagógusok lényegében minden gyermek tanulási folyamataira közvetlenül képesek figyelni, és ha szükséges, személyre szóló módon tudnak beavatkozni a tanulási folyamatba,
 - a legtöbb esetben gyakran, megfelelő mennyiségben adtak mozgást is igénylő feladatokat a gyerekeknek, aminek ebben az iskolában fokozott a jelentősége, mert a gyermekek számára szinte létszükségletként értelmezhető mozgásra az ötperces szünetek szinte egyáltalán nem adnak lehetőséget.
8. A pedagógusokkal folytatott interjúk alapján is megfogalmazható néhány tényező, nagyjából közösen vallott vélemény, amely erősen arra utal, hogy a pedagógusok számára fontos a szeretetteljes légkör, a gyermekközpontúság. A következő mozzanatok érdemelnek említést:
 - Minden általunk kérdezett pedagógus kiemelte, hogy számára fontos az iskola gyermekközpontú pedagógiai kultúrája, az a közvetlen, partneri kapcsolat, amely köztük és a gyerekek között kialakult.
 - Több pedagógus iskolába kerülésekor kapott fontos szerepet a *Bét Menachem* más iskolákétól eltérő, nagyon humánus, gyermekközpontú pedagógiai kultúrája.

- Több pedagógus kifejtette a beszélgetések során, hogy a nagyon sok iskolában megszokottnak számító, számonkérő, gyakran gúnyolódó, egy feltételezett hierarchiát megerősíteni szándékozó pedagógusi kommunikáció számukra elfogadhatatlan.
- Bár a pedagógusok említenek bizonyos hátrányokat is, de az osztályok kicsi létszámát inkább pozitívnak, lehetőségeket teremtő tényezőnek tartják, kiemelik a személyes foglalkozás, a közvetlen, gyakori ráhatás lehetőségét, ami szintén erősen összefügg a gyermekközpontúsággal.

A tanítási-tanulási folyamatok eredményessége

Mint volt róla szó, egy a korszerű pedagógia elveit megfelelő módon, hozzáértéssel érvényesítő iskola *magas szintű eredményeket tud felmutatni tanulmányi téren is*. Vizsgáljuk meg ebből a szempontból is a *Bét Menachem iskola* „teljesítményét”!

Egy iskola tanulmányi téren nyújtott teljesítményéről valójában csak hosszú távon, *a tanulók pályafutásának nyomon követésével*, a megszerzhető adatok, tények alapos, sokoldalú elemzésével lehet komplex képet alkotni. Minden más „mérési” módszer csak részinformációkat szolgáltat, és nagyon óvatosan kell bánni az ilyen adatokból levonható következtetésekkel. Éppen ezért magunk, az elemzés készítői is igyekeztünk sok oldalról megközelíteni a tanítási-tanulási folyamatok minőségével kapcsolatos kérdést.

A tanulók nyomon követéséről az iskola fiatal volta miatt nem lehet szó. A következő elérhető információk nyújtanak (egyenként részleges) tájékoztatást e kérdésben:

- Az iskola OKM-en elért eredményei.
- A tanórák megfigyelése során gyűjtött információk a pedagógusok módszereiről, értékelési tevékenységéről, a tanórai tevékenységekről, összefoglalóan: a tanítás kultúrájáról.
- A szülőknek az iskola tanulmányi színvonaláról alkotott megítélései.
- A pedagógusok által – a tanórák megfigyelésekor megtapasztalt tényeken túlmenően – bemutatott, a tanítási-tanulási folyamatok eredményességére, pedagógiai színvonalára vonatkozó konkrétumok.
- A tanulók által adott beszámolók, vélemények (a kérdőívekben és az interjúkban) a tanulási folyamatok bizonyos részleteivel, bizonyos folyamataival, módszereivel kapcsolatban.

E források közül csak az első tekinthető olyannak, amely viszonylag távol áll a szubjektivitástól (bár még az OKM esetében sem beszélhetünk abszolút objektivitásról), a többi információforrás esetében *meghatározó szerepet játszanak az egyéni, személyes megítélések, értelmezések*. A pedagógiai munka értékelése során azonban az esetek döntő többségében kénytelenek vagyunk ilyen információforrásokra hagyatkozni, ez az eset sem lehet kivétel. Az alapvető feladat az így esetleg előálló problémák elkerülése érdekében az, hogy az információkat *megfelelő keretbe illesztve, kritikusan kezeljük*. Erre törekedtünk az elemzés során.

Az objektivitás-szubjektivitás problémával függ össze az a kérdés is, hogy amikor igyekszünk alátámasztani vagy megkérdőjelezni, hogy egy iskolában a tanítás-tanulás folyamatai eredményesek-e, színvonalasak-e, akkor *mit tekintünk eredménynek, színvonalnak*. Mint láttuk, az eredményesség biztosabb mutatóival kapcsolatban a *Bét Menachem iskolát* tekintve egyelőre nem számolhatunk információkkal. Azt tudjuk lényegében csak megítélni (kivételesen az OKM eredmények elemzése), hogy ami a tanórákon zajlik, az megfelel-e bizonyos korszerű pedagógiai elvárásoknak, elveknek, megjelenik-e, és milyen súlyt képvisel az iskolában a szakmailag ma elsősorban korszerűnek tartott gyakorlat. Túl az OKM eredményein, lényegében csak azt tudjuk bemutatni, hogy *az iskolában jelen*

van-e a korszerű tanítási kultúra vagy sem, vagyis valójában az eredményesség, a magas színvonal biztosításának feltételeit vizsgálhatjuk meg. Ehhez azonban be kell mutatnunk a „koordinátarendszert”, vagyis a pedagógia azon alapelveit, amelyeknek a vizsgálatáról, megjelenéséről, követéséről az elemzés során szó lesz. Természetesen csak röviden jelezzük a legfontosabb alapelveket, nem kifejtő módon:

- *A tudáskonstrukció elve*, vagyis az az elv, hogy a tanítás folyamatainak a tanulók személyes, önálló tudáskonstruálását kell elősegíteniük, támaszkodva a konstruktivista pedagógia által feltárt törvényszerűségekre.
- *A differenciálás elve*, vagyis az az elv, hogy a fejlesztésnek minden tanuló sajátosságaihoz, személyiségéhez, előzetes tudásához kell illeszkednie. Szokás ezt a személyre szóló fejlesztés elvének is mondani.
- *A kooperativitás elve*, vagyis az az elv, hogy a tudáskonstrukció optimális közege a tanulók közötti együttműködés, amely hatékony, és biztosítja a tudás adaptivitása egyéni értékelésének lehetőségét.
- A tanulás legfontosabb feltételeinek egyike a *pozitív tanulási motiváció*. Az iskola felelőssége a tanulók motivációs rendszerének fejlesztése, nem elfogadható az a pedagógusi vélekedés, amely a család felelősségeként állítja be a tanulási motiváció kialakítását.
- *A tevékenykedtetés elve*, vagyis az az elv, hogy a tanulás, a tudáskonstruálás leginkább az előzetes tudással értelmezett, konkrét (fejlesztő, motiváló, differenciált) tevékenységek során megvalósuló tapasztalatszerzés keretében lehetséges.
- *Az iskolának tudatosan ki kell zárnia azt, hogy a bármilyen okból, de tőlük függetlenül hátrányos helyzetbe kerülő tanulók hátrányai tanulási lemaradásokká konvertálódjanak.* (A *Bét Menachem iskolában* a szociális eredetű hátrányok legfeljebb nagyon kis mértékben jöhetnek szóba, azonban itt is kell számolni az SNI, BTMN státusból származó, a nem magyar anyanyelvűekre jellemző, vagy a lányok és a fiúk közötti különbségekkel összefüggő hátrányokkal.)

Ez tehát a „koordinátarendszer”, ezeknek az elveknek az érvényesülésével foglalkozunk az elemzés következő részeiben. Felmerülhet a probléma, hogy ezen elvek között megjelenhetnek olyanok, amelyek a mai magyar „pedagógiai valóságban” kevésbé ismertek, így esetleg a *Bét Menachem iskola* pedagógusai által is kevésbé ismertek, ezért érvényesítésük „számonkérése” igazságtalan. Mi azonban úgy véljük, hogy magának a pedagógiai szakmának vannak viszonylag bevett, széles körben (legalább is a nem hazai pedagógiában) elterjedt tudásrendszerei, amelyeknek az ismerete alapvetően elvárható lenne. Csak mint tényt állapítjuk meg, ha ez a vizsgálódásunk során problematikusnak bizonyult, de nem kutatjuk az okokat, és különösen nem szeretnénk felelősöket megnevezni. Inkább azt javasoljuk, hogy ha rámutatunk ilyen hiányosságokra, és azt az iskola pedagógusai, vezetői el is fogadják, akkor ezt tekintse az iskola egyfajta *kihívásnak*, és ha egyetért vele, indítson el fejlesztő tevékenységet az adott pedagógiai szakmai kérdésben. Valójában tényleg ez a helyzet, szeretnénk rámutatni néhány hiányosságra is, miközben – ahogy azt már az elemzés elején is jeleztük – a *Bét Menachem iskolában* a tanítási tevékenységet, annak színvonalát, eredményességét is az országban jellemző átlagnál magasabbnak, több területen sokkal magasabbnak látjuk. Nézzük ezután pontokba szedve, mi támasztja alá a pozitív értékelést!

1. A *Bét Menachem iskola* eddig még nem vett részt sok OKM felmérésen, de azon két alkalommal, amikor az iskola hatodik osztályosai írtak tesztek, *kiváló eredmények születtek*. 2016-ban öt tanulónak voltak tesztadatai. Átlagos matematika pontszámuk 1787 pont volt,

amellyel az általános iskolai feladatellátási helyek⁴ között (a számuk 2685 volt) a 9. helyet foglalták el. Szövegértésből az öt tanuló 1657 pontos átlagot ért el, ezzel az iskola a 89. helyen végzett. 2017-ben kilenc hatodik osztályosnak szerepelnek adatai a mérésben. Matematikából az iskolai átlag 1801 pont volt, ami országosan a 8. legjobb eredmény 2684 általános iskolai feladatellátási hely átlagos tesztpontszámai között. Szövegértésből 2017-ben az iskola tanulói 1700 pontos átlagot produkáltak, de még ez is a 46. helyet biztosította számukra a 2684 feladatellátási hely eredményeihez viszonyítva. Ezek az eredmények kiválóak, még akkor is, ha figyelembe vesszük az iskolába járó diákok szociális helyzetét. Általában igaz természetesen, hogy a magasabb társadalmi státuszú családok gyermekeit tanító iskolák jobb eredményeket érnek el az OKM-ben, de a felsorolt adatok azt mutatják, hogy e tényezőt figyelembe véve is igen jónak kell tekintenünk az iskolában elért eredményeket⁵.

2. A tanórák megfigyelése során regisztrálhattuk, hogy *megjelennek-e a korszerű pedagógiai gyakorlat elemei* (az alapelveket fent bemutattuk). A következő megfigyelések érdemelnek kiemélést e szempontból:

- A meglátogatott tanórákon a pedagógusok alkalmazták azon módszereket, amelyekben a differenciálás lehetőségét az egyénre koncentráló, személyesen egy-egy tanulóval történő konzultáció biztosítja, és azokat is, amelyek a gyerekek önálló munkájára és együttműködésére épülnek, és így járulnak hozzá a differenciáláshoz.
- Az alacsony létszámok a gyerekekkel való egyéni foglalkozást lehetővé teszik, és értékelésünk szerint a pedagógusok ezt a lehetőséget nagyon gyakran, és eredményesen használják ki.
- Csak ritkán – a lehetségeshez és a szükségeshez képest is ritkábban – tapasztaltuk, hogy a tanórákon a gyerekek kapnának differenciált módon feladatokat, vagyis ugyanolyan, vagy akár eltérő célok elérése érdekében a pedagógusok személyre szabott, eltérő feladatokat adnának a tanulóknak.
- A csoportmunka és a páros munka szervezése is lehetőséget kínál a differenciálásra (ezek a munkaformák eleve keretei lehetnek a differenciálásnak még anélkül is, hogy a csoportoknak vagy a pároknak eltérő feladatokat adnánk). A csoportos és páros feladatvégzések természetesen a tanulók közötti együttműködésnek és az együttműködést megalapozó képességrendszer fejlesztésének is kiváló keretei. A tanórákon, összehasonlítva azzal, hogy milyen gyakran szerepelnek e kooperatív munkaformák általában a magyar általános iskolai oktatásban, gyakran alkalmazták e megoldásokat a pedagógusok. Két megjegyzés azonban ide kívánczok: (1) a pozitív értékelés mellett is meg kell jegyeznünk, hogy e munkaformák alkalmazása gyakoriságának növelése még így is indokolt lenne, és (2) azokon a foglalkozásokon,

⁴ A feladatellátási hely az esetek nagy részében valójában egy iskola, így a Bét Menachem is egy feladatellátási hely, ám a fogalom több esetben nem azonos az iskola fogalmával, mert valójában jó néhány iskola áll további, más földrajzi helyen lévő, és/vagy másféle, nem általános iskolai képzést folytató „részlegből”.

⁵ Korábban azt írtuk, hogy az objektivitás szempontjából jobbnak tekinthető mérések eredményeivel óvatosan kell bánni, mert – többek között – nem képesek komplex módon jellemezni a gyerekek adott (mért) képességének, kompetenciájának fejlettségét. Kérdés, hogy akkor miért említjük az OKM adatokat az iskolában zajló oktatómunka magas színvonalának alátámasztásaként. Ez azért van, mert az OKM nem képes ugyan komplex módon jellemezni sem a gyerekek matematika, sem szövegértés kompetenciáinak fejlettségét, a tesztekben szereplő feladatok e két komplex kompetencia egy-egy dimenzióját képesek csak értékelni, azonban a feladatok összeállítása során a szakemberek a jövőben fontossá váló képességek, készségek és ismeretek alkalmazását veszik elsősorban figyelembe, ezért egy iskola oktató munkája színvonalának, a gyerekek jövő feladataira történő felkészítésének, e munka eredményességének mintegy indikátorai lehetnek az OKM eredmények.

amelyeken ez egyáltalán lehetséges (tehát amikor nem túl kicsi a tanulói létszám), jó lenne, ha a csoportmunka szervezése kerülne túlsúlyba szemben a páros munkával. Utóbbival kapcsolatban azonban meg kell jegyeznünk, hogy a kooperatív tevékenységre módot adó formák alkalmazása, annak módja és gyakorisága is erősen függhet a pedagógus tanítási stílusától, attól, hogy melyik munkaformát tudja tartalmasabb módon megszervezni, vagyis az előbbi megjegyzésünkkel semmiképpen nem szeretnénk merev elvárást megfogalmazni, csak jeleztük, hogy ha lehet, és a feltételek is jók hozzá, érdemes lenne a csoportmunka arányát növelni.

- A tanulók motiváltságával kapcsolatban a tanórák megfigyelése során, különösen az alsó tagozatos osztályokban, alapvetően pozitív tapasztalataink voltak. Gyakorlatilag nem volt szükség semelyik tanórán noszogatásra, nem tapasztaltuk, hogy tanulók elzárkóztak volna feladatok végrehajtásától, vagy bármelyikük esetében megfigyelhető lett volna a teljesítményvisszafogás. A tanulási motivációt felkeltő pedagógiai módszerek is megfelelően segítettek ezt: érdekes, játékos feladatok, a mozgásos munkaformák szerepeltetése, ha lehetséges volt, akkor digitális eszközök, elsősorban az okostáblák használata, az önálló tanulói tevékenység túlsúlya a tanórákon.
- Ugyanakkor az értékelések alkalmával a szükségesnél kisebb gyakorisággal figyelhettük meg a külső motivációs eszközök mellett, sőt, azokra épülő módon a belső motiváció tudatos formálásának mozzanatait. A pedagógusok különösen az alsó tagozatosok körében ügyes, ötletes külső motivációs eszközöket használtak, gyakori a dicséret, a piros pontok, és más, a gyerekek által kedvelt eszközök használata, de ritkán tapasztaltuk, hogy megtörténik egy-egy jó teljesítmény háttérének, a gyermek gondolkodásában meglévő pozitív mozzanatoknak a kiemelése. Az értékeléssel kapcsolatos fejlesztési szükségletekre a későbbiekben még részletesen visszatérünk.
- Úgy láttuk, hogy a *Bét Menachem iskolában* zajló oktató munka egyik legfőbb erőssége, és feltétlenül pozitívan értékelendő sajátossága, hogy a tanulási folyamatok döntő arányban önálló (egyéni, párosan vagy csoportosan végezhető) tanulói feladatokon alapulnak. Minden általunk megfigyelt tanórán szinte végig tevékenykedtek a gyerekek. Rendkívül gyakori volt az eszközhasználat is, ami nem pusztán a munkafüzetek, munkatankönyvek használatát jelentette, hanem igen sokszor a pedagógusok által készített, gyakran nagyon ötletes eszközök alkalmazását is.
- Már korábban, a gyermekközpontúság elemzésénél is kiemeltük, de az oktatómunka színvonalának jellemzése során is meg kell említenünk, hogy a pedagógusok a gyermekek tevékenykedtetése során sokszor használnak olyan feladatokat, amelyek végrehajtásához mozgásra van szükség. Nagy szükség van erre, ezt a pedagógusok felismerték, hiszen a tanórák közötti szünetek nem biztosítanak elég időt a mozgásra. Ha nem alkalmaznának ilyen feladatokat, a mainál sokkal komolyabb fegyelmezési problémákkal kellene számolniuk, és a tanulási motiváció formálását tekintve is komoly nehézségeik lennének.
- A tanórákon azt tapasztaltuk, hogy a pedagógusok az esélyegyenlőtlenségekkel összefüggésben a gyakorlatban elsősorban a nem magyar anyanyelvű gyerekek nehézségeivel, az ő segítségük feladatával szembesülnek. Tudatos az ezzel kapcsolatos tevékenységük, jól látható volt, hogy már a tanórák tervében, a felkészülés során is gondoltak erre a feladatra. A kis tanulói létszám természetesen megkönnyíti az ilyen feladatok ellátását is, ugyanakkor tudjuk, hogy a tanítás nyelvének nem kellő

ismerete a legjelentősebb hátrányok közé tartozik, ez viszont jelentős mértékben nehezíti teszi a feladatot. Értékelésünk szerint a pedagógusok jól oldják meg, egyáltalán nem tapasztaltunk e feladattal kapcsolatban hibákat, nem megfelelő megoldásokat, vagy a feladat elhanyagolását.

3. A gyerekekkel kitöltetett kérdőívet tekintve egy-két kérdés kapcsán van módunk következtetni arra, hogy a gyerekek miképpen viszonyulnak a tanítási-tanulási folyamatok minőségéhez és egyes összetevőihöz.
 - Már az is szolgáltat bizonyos információkat az oktatás színvonaláról, ha megnézzük, hogy amikor a gyerekek a szeretett és a nem szeretett tantárgyaikat felsorolják, melyik kategóriában említenek többet. Azt kértük, hogy sorolják fel a leginkább, illetve a legkevésbé szeretett 3-3 tantárgyukat. A szeretett tantárgyakra 103 említést kaptunk a 39 tanulótól, míg a nem szeretett tantárgyakra ez a szám csak 79, vagyis lényegesen kevesebb. Volt olyan tanuló is, nem is egy, aki azt írta, hogy nincs nem szeretett tantárgya. A kérdés kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a szeretett tantárgyak között az első öt helyet a következők szerezték meg (a rájuk adott szavazatok számának csökkenő sorrendjében): matematika, ének, informatika, olvasás, nyelvtan. A legkevésbé szeretett tantárgyak: nyelvtan, angol, matematika, természetismeret, testnevelés. Vigyázzunk azonban a megítélés során. A csak a felső tagozaton szereplő tantárgyak mindkét kategóriában csak nagyon kevés „szavazatot” kaphattak a jóval kisebb tanulólétszám miatt, így például a fizikára, kémiára, biológiára eső „szavazatok” számai nem sokat mondanak. Figyeljünk fel továbbá arra, hogy a matematika és a nyelvtan a szeretett és a nem szeretett tantárgyak között egyaránt „előkelő” helyen szerepel. E két tantárgy megítélése tehát meglehetősen szélsőségesen alakul a tanulók között. Ez esetleg arra utalhat, hogy érdemes e tantárgyak tanítását átgondolni a differenciálás szempontjából. A gyerekek egy részét nagyon is sikerült megnyerni e tantárgyak tanulására, míg a gyerekek egy másik része kifejezetten negatívan fordul e tantárgyak felé. Ilyenkor merül fel elsősorban az a lehetőség, hogy a tanítás preferál bizonyos gyermekcsoportot, de ezzel együtt háttérbe szorít másokat. Persze a matematikában különösen jó kompetenciamérési eredmények azt mutatják, hogy úgy tűnik, a matematikát nem igazán kedvelő gyerekek is jól felkészülnek a feladatok megoldására.
 - A gyerekek nem igazolták vissza teljes mértékben azt a fenti, a tanórák megfigyeléséből leszűrt (de a pedagógusokkal folytatott interjúk alapján is megerősíthető) megállapításunkat, hogy gyakori a differenciálásra módot adó, kooperatív munkaformák alkalmazása a tanórákon. Ugyanis azt az állítást, hogy „A tanórák többségében csoportosan vagy párokban végzünk feladatokat”, kevesebben értékelték igazként vagy lényegében igazként (13 fő, 33,3%), mint ahányan ellenkezőleg hamisnak, vagy lényegében hamisnak tartják az állítást (14 fő, 35,9%). Az egy tanuló különbség persze nem tekinthető nagynak, de akkor is figyelmeztető az adat, ha lényegében azonosnak tekintjük a kétféle megítélést elfogadók számát. Ez az eredmény megerősíti azt a korábban már leírt javaslatunkat, hogy a differenciálásra módot adó, kooperatív munkaformák alkalmazására gyakrabban (a tanulási idő nagyobb részében) lenne szükség.
 - Részben kritikusan foglaltak állást a gyerekek azzal az állítással kapcsolatban is, hogy „Sokszor előfordul, hogy én és a társaim más-más egyéni feladatot kapunk a tanórákon”. Az állítással egyet nem értők (vagy nem teljesen egyetértők) 16-an voltak, míg a lényegében vagy teljes mértékben egyetértők 13-an, és 9 tanuló véleménye közepén állt. Figyelmeztetésként kell ezt is felfogni, még akkor is, ha

tudjuk, hogy a gyerekek a „sokszor előfordul” fordulatot nem mindannyian ugyanúgy értelmezték az állítás megfogalmazásában. Ha semmi probléma nem lenne, akkor a pozitív válaszoknak túlnyomó többségben kellene lenniük.

- A gyerekek, illetve a családok aspirációiról árulkodik annak az állításnak a megítélése, hogy „Középiskolába, utána egyetemre vagy főiskolára szeretnék járni Magyarországon”. A kétféle, lényegesen eltérő törekvés megjelenik a gyerekek által adott értékelésben, hiszen ezt az állítást 18-an fogadták el teljes mértékben hamisnak (51,4%), a lényegében hamis opciót senki sem választotta, 5 tanuló válasza középben volt, vagyis bizonytalanságról árulkodott (14,3%), illetve magára nézve igazként, vagy lényegében igazként értékelte 12 tanuló (31,4%, 4 tanuló nem válaszolt). A válaszok is jelzik, amit természetesen mindenki nagyon jól tud, hogy a fentebb leírt megosztottság a jövőről alkotott elképzelésekben, és így a követett célokban valóban megjelenik. Ide kívánczok, hogy bemutassuk a szülői kérdőívekből is a vonatkozó információkat. A válaszoló szülők 35%-a kizártnak tartja, hogy Magyarországon tanuljon majd a gyermeke a későbbiekben, illetve ennek kis esélyét látják, viszont erősen ezen opció mellett foglalt állást a szülők 50%-a. Itt is megjelenik tehát a két csoport szétválása. Az arányok mások a gyerekek és a szülők válaszait tekintve, de ez részben adódhat abból is, hogy a két csoport között nincs pontos megfeleltetés (nem igaz, hogy pontosan azok a gyerekek töltötték ki a kérdőívet, akiknek a szülei is ezt tették).
- A motiváló jellegű pedagógiai munka sikerét vagy sikertelenségét jelezheti a tanulók véleménye arról, hogy mennyire érdekesek a tanórák. Az ezzel kapcsolatos pozitív állítással kapcsolatban csak 3 gyerek értékelt negatívan (7,7%). 23 tanuló (58,9%) teljes mértékben vagy lényegében egyetértett azzal, hogy nagyon érdekesek a tanórák. 13 tanuló véleménye középben állt (33,3%), de egyben ők azok többségükben, akik elsősorban nem Magyarországon akarnak a későbbiekben tanulni, akiket úgy jellemeztünk, hogy távolabb állnak tőlük a nem a zsidó vallással és kultúrával kapcsolatos tanulmányok.
- A nem magyar anyanyelvű gyerekekkel kapcsolatos segítő pedagógiai munka sikeréről, kudarcáról tájékoztat bennünket némileg a következő állítás tanulók általi értékelése: „Nagyon sokszor fordul elő, hogy nem értem a tanórán, amit a tanítóm, tanárom, vagy a többi gyerek mond”. Ezzel az állítással ugyan kevesebben értettek egyet, mint amennyien nem értettek egyet, de nem nagy most sem a különbség. Az egyetértők vagy inkább egyetértők együttes száma 12 (30,7%), a nem, vagy lényegében nem egyetértők, tehát valójában pozitívan állást foglalók száma pedig 15 (38,5%). Vagyis megoszlanak a vélemények, viszont érdekes, hogy az egyetértő válaszokat nem elsősorban a nem magyar anyanyelvű gyerekek adták. Pontosabban: a 12 problémát jelző tanuló közül 8 magyar anyanyelvű, és csak 4 tanuló esetében (3 héber és egy angol anyanyelvű) nem ez a helyzet. Vajon a 8 magyar anyanyelvű gyermekre miért igaz, hogy gyakran nem érti az iskolában a pedagógusok vagy a társai mondatait? Erre a kérdésre a vizsgálódásunk eredményei nem adnak választ. Előfordulhat, hogy ezeknek a gyerekeknek voltak rossz élményeik a tanulás közbeni kommunikáció követésével kapcsolatban (de ilyenek mindenhol vannak), és ezeket „tágították ki” általános véleménynyé. A 9 héber anyanyelvű tanuló közül csak három jelezte ezt a problémát, a többiek zöme (5-en) középre helyezték a véleményüket, illetve egy tanuló számára a megértés nem okoz semmilyen gondot (egyáltalán nem értett egyet az állítással). Magunk a tanórák megfigyelése során nem tapasztaltunk

problémákat azzal kapcsolatban, hogy a pedagógusok kommunikációját mennyire tudják követni a gyerekek.

4. A szülők által kitöltött kérdőívek alapján az oktatás színvonalával kapcsolatban leszűrhető tanulságok:

- A szülők kérdőívében e témával összefüggésben a legfontosabb értékelendő állítás az volt, hogy „Az iskolában a magyar nyelven zajló oktatás magas színvonalú volt és az is maradt”. A megítélések nagyon erősen pozitívak, hiszen a 20 válaszoló szülőből 12-en (60%) lényegében vagy teljes mértékben egyetértettek ezzel az állítással, és csak ketten nyilatkoztak úgy, hogy jelentős mértékben eltér a véleményük az állításban foglaltaktól (10%). 6 esetben kaptunk semleges választ, ami azt jelenti, hogy ezek a szülők sem pozitív, sem negatív véleményt nem akartak az iskola oktatási színvonalával kapcsolatban kinyilvánítani. Emlékeztetünk rá, hogy a kérdőívben az iskolaválasztáskor megfogalmazott elvárások, és azok teljesülése kapcsán szerepelt egy másik állítás, amely szintén a színvonallal kapcsolatos álláspontot tudakolta, és ott majdnem pontosan ugyanezek az arányok alakultak ki a pozitív és negatív megítélésekkel kapcsolatban. Vagyis úgy tűnik, hogy a szülők nagy többsége vagy nem lát komolyabb problémákat (igaz, nem is egyértelműen pozitív a véleménye, inkább semleges az álláspontjuk), vagy kifejezetten pozitívan nyilatkoznak. Ebből talán leszűrhetjük azt a következtetést, hogy a szülők viszonylag nagy többsége számára az iskola oktatási színvonala elfogadható, pozitívan értékelt, de megjelennek kritikák is. Nyilván ezek a kritikus hangok, akkor is, ha kis számú szülőről van szó, felerősödnek, s ez okozta azt a feszültséget, ami az elmúlt hetekben, hónapokban az iskolában kialakult. De megismételjük: adataink nem támasztják alá, hogy a szülők jelentős számban vennék kritika alá az iskola oktatási tevékenységét.
- Érdemes-e ponton azt is megvizsgálni, hogy a kérdéseinkre válaszoló szülők közül hányan vannak, akik erősen fontolgatják, hogy gyermeküket, gyermekeiket elviszik majd más iskolába. A 20 szülő negyede válaszolt úgy, hogy igen, vagy lényegében igen. Ez az arány láthatóan nem megnyugtató módon nagy. Gondoljunk bele: ha az iskolában tanuló gyerekek negyedét valóban „kivennék” a szülők, akkor az igencsak súlyos gondokat okozna az intézmény életében. Furcsa módon az öt szülő közül egyik sem értékelte határozottan negatívan az iskola oktatási színvonalát, sőt, ketten pozitív véleményen vannak (hárman pedig köztes álláspontot foglaltak el). Mindegyiküknek nagyon jó saját értékelésük szerint a kapcsolata a pedagógusokkal. Csak egy szülő van ebből az ötből, akinek a gyermeke külföldi, vallási tanulmányokra készül, tehát azt sem mondhatjuk, hogy az iskola elhagyása azért történik, mert a gyermek már a közeljövőben, az általános iskolai évek alatt szeretne egészen más jellegű tanulmányokba fogni, legalábbis négy gyermek esetében nem ez a helyzet. Más magyarázat nehezen adható erre, mint az, hogy ezek a szülők a vallási, zsidó tanulmányokra ebben az iskolában fordított időt, tanóraszámot tartják túl nagyknak. Ez a hipotézis ellenőrizhető is, hiszen az öt szülő közül három is egyet nem értését fejezte ki azzal az állítással kapcsolatban, hogy „Rendkívül fontos a számunkra, hogy gyermekünk nagyon részletesen, sok tanórán ismerkedjék a zsidó vallással”. Talán e tények esetében érhető tetten a leginkább az az összefüggés, hogy *az iskolai oktatómunkával kapcsolatban kritikus szülők nem elsősorban az iskolai magyar nyelvű oktatás színvonalával kapcsolatban vetnek fel problémákat, és természetesen nem is a héber nyelvű oktatással, annak eredményességével van gondjuk, hanem azzal, hogy túlzónak tartják a zsidó vallással, kultúrával összefüggő oktatás tanóraszámát.*

- Azt feltételezzük, hogy ha a szülőknek komoly problémáik lennének a magyar nyelvű oktatás színvonalával, akkor az iskola pedagógusaival kialakított kapcsolataik nem lennének zökkenőmentesek, jeleznék, hogy nem kellően jó, nem megfelelő ez a kapcsolat. Ennek éppen az ellentéte derül ki a kérdőív feldolgozása során kapott adatokból. Az egyik állítás, amit értékelni kellett, így szólt: „Nagyon jó a kapcsolatunk a gyermekünk pedagógusaival”. 19 szülő jelezte azt, hogy lényegében vagy teljes mértékben igaz rá az állítás, és csak egy szülő nem tudott dönteni arról, hogy pozitívan vagy negatívan ítélje-e meg az állítást (középen állt a véleménye). Ez a tény is az előző pontban kifejtetteket támasztja alá.
 - Kapcsolódik a fentiekhez „Az iskola jól felkészíti gyermekünket a későbbi, magyarországi, magasabb szintű továbbtanulásra” állítás értékelése a szülők részéről. Azt gondolhatnánk, hogy a gyermekükkel a külföldi, a zsidó valláshoz, kultúrához kapcsolódó tanulmányokat preferáló szülők nem kívánnak válaszolni erre a kérdésre, vagy elsősorban semleges álláspontra helyezkednek. Érdekes módon nem ez következett be. Csak három szülő nem válaszolt erre a kérdésre, pedig a vallásos tanulmányokat célként megfogalmazók hatan vannak, ráadásul a három nem válaszoló közül csak egy tartozik ehhez a csoporthoz. Vagyis akikről azt hittük, hogy nem válaszolnak erre a kérdésre, majdnem teljes számban értékelték az állítást, egyébként hárman pozitívan értékelték az iskola magyarországi továbbtanulásra való felkészítő munkájának színvonalát, két szülő pedig semleges állásponton volt. Ha az állítás általános megítélését nézzük, akkor azt látjuk, hogy 9-en (a válaszoló 17 szülő 52,9%-a) inkább egyetértettek az állítással, tehát pozitív a véleményük, 6-an helyezték középre a megítélésüket (35,3%), és csak két szülő (11,8%) jelezte azt, hogy rossz tapasztalatai vannak e téren. Ismét az látszik az adatokon, hogy a tanítás színvonalának megítélése inkább pozitív, miközben vannak – kevesen – olyanok, akik kritikusak ezzel kapcsolatban, és ugyanúgy kell fogalmaznunk, néhány szülő hangja erősödhetett fel, amikor a problémák felvetődtek⁶ Azt se felejtjük el, hogy a válaszoló szülők között ott vannak azok is, akik nem is lépnek fel magasabb igényekkel a magyar nyelven zajló oktatás színvonalával kapcsolatban, mert gyermekük várható életútja szempontjából annak nincs meghatározó jelentősége.
5. Végül vizsgáljuk meg, hogy a pedagógusok a kérdőívekben és az interjúkban miképpen vélekedtek az iskolában folyó magyar nyelvű oktatás színvonalának megítéléséről. Természetesen véleményük értékelése során tekintetbe kell venni, hogy erősen érintettek, a felmerült kritikák mindenekelőtt (legalábbis első megközelítésben) az ő munkájuk eredményességét, hatékonyságát, színvonalát érintették. Általános megállapítás, hogy mind a kérdőívek adatait tekintve, mind az interjúkban a pedagógusok által elmondottakban az az egyöntetű és erősen képviselt álláspont körvonalazódott, hogy *a színvonal kárhoztatása a felmerült problémákkal összefüggésben indokolatlan, az iskolai magyar nyelvű oktatás (illetve általában az oktatás) színvonala jó, a problémát máshol kell keresni.* (Csak megjegyezzük, de „perdöntőnek” természetesen nem tartjuk, hogy többen a saját maguk és pedagógustársaik nevében sértőnek is tartottak néhány megnyilvánulást e kérdésben. Számunkra természetesen ennek az érzelmi megnyilvánulásnak nincs különösebb szerepe, az iskola belső életének formálása szempontjából azonban nem árt, ha ezt a jelenséget is megismerik azok, akik tanulmányozzák majd ezt a jelentést.)

⁶ Attól, hogy a problémákat csak egy kisebbség veti fel, még a problémák lehetnek valóságok, és nagyon is figyelmeztető lehet az, ha megfogalmazódnak, még ha kisebbségi véleményként is.

- Meg akartuk tudni, hogy maguk a pedagógusok hogyan értékelik a frontális munka meghaladását jelentő, differenciálásra és kooperativitásra módot adó módszertani elemek súlyát. Azt az állítást kellett értékelniük, hogy „Tanóráimon a frontális munka mellett nagy súllyal szerepelnek a gyerekek együttműködését is lehetővé tevő munkaformák”. Csak egy pedagógus ítélte meg a helyzetet úgy, hogy inkább nem jellemző ez a saját munkájára, szintén egy pedagógus jelezte, hogy semleges viszonyul az értékeléshez (nem tartja a munkaformák megjelenését a munkájában sem nagy, sem túl kicsi súlyúnak), és 8 pedagógus értékelése volt egyértelműen vagy lényegében pozitív. Az interjúkban a kollégák sok olyan módszertani megoldásról számoltak be, amelyek valóban differenciáló, illetve kooperatív jellegűek. Mint fentebb már jeleztük, magunk is viszonylag nagy arányban tapasztaltuk e formák jelenlétét, és a gyerekek kérdőíveiben is ez megjelent. A pedagógusok önmagukról alkotott képe ezzel összefüggésben a más források alapján kialakítható képhez képest talán pozitívabb, mi ettől függetlenül az e kérdésben történő fejlesztési folyamatok elindítását javasoljuk majd az iskola számára.
- Ugyanilyen pozitív kép bontakozik ki a differenciálással összefüggésben külön is megfogalmazott állítással kapcsolatban. (Nem ismétljük meg az előző pontban leírtakat.)
- Nagyon pozitív pedagógusi attitűd világlik ki abból, ahogy a pedagógusok a „Töreksem rá, hogy a közös tanulnivaló mellett kielégítsem tanulóim egyéni fejlődésével kapcsolatos igényeit is” állítást értékelték, mindenki maximálisan egyetértett az állítással. Az interjúkban e módszertani elemmel kapcsolatban is számos konkrét példát mondtak el a kollégák. Az alacsony tanulólétszám e feladat ellátását persze megkönnyíti, azonban tudni kell, hogy a pedagógusok tevékenységrendszerének egyik legnehezebb feladatáról van szó. Már a Nemzeti alaptanterv is szinte teljesen kitölti tartalommal a tanítási időt, a kerettanterv és a helyi tanterv pedig ezt „teljessé teszi”, vagyis valójában a komolyabb egyéni differenciálásra (ebben az esetben tehát kifejezetten egyéni tartalmaknak az elsajátítására) szinte alig van lehetőség. A szándék azonban, úgy tűnik, erősen megvan. De azt is értékelniük kellett a pedagógusoknak, hogy e feladat színvonalas végrehajtásához milyenek a feltételek. És bár nem kérdeztünk külön rá a kérdőívben, csak az interjúkban, de tudható, hogy a feltételek legfontosabbika az idő, hogy tudniillik a kötelező tananyag feldolgozása után van-e még tere egyáltalán e fontos feladatnak. Nyilván e probléma súlyát mutatja, hogy a 10 pedagógus közül csak négyen találták úgy, hogy minden feltétel adott, vagy lényegében minden feltétel adott a feladat végrehajtásához.
- Néhány állítás értékelésével azt akartuk megtudni, hogy hogyan viszonyulnak a pedagógusok egy-két korszerűbbnek tartott, újabb módszer alkalmazásához. A játék módszerét – válaszaik alapján – előszeretettel alkalmazzák, a 10-ből 8 pedagógus értett lényegében vagy teljes mértékben egyet azzal az állítással, hogy „A játék módszerét gyakran alkalmazom”. Itt fel kell hívnunk a figyelmet egy a gyerekek, illetve a pedagógusok értékítéleteiben megjelenő különbségre. Ugyanis a gyerekek egyáltalán nem fogalmaztak ennyire pozitívan. Azt az állítást, hogy „Alig-alig vannak játékos feladatok a tanórákon”, feltűnően nagy arányban (38,4%-ban) elfogadták, vagy lényegében elfogadták. Rossz lenne úgy feltenni a kérdést, hogy kik nem mondanak igazat, a pedagógusok vagy a tanulók. Ugyanis a különbségnek nagy valószínűséggel az az oka, hogy játék alatt egészen mást értenek a pedagógusok, és mást a gyerekek. A gyerekek számára sokkal inkább játék a teljesen szabadon

végzett, szórakoztató, esetleg versenyt jelentő, sportokhoz kötődő, játékeszközzel folytatott tevékenység, míg a pedagógusok egyrészt inkább tartózkodnak a közvetlen didaktikai hasznot nem hozó játékok tanítási időben való szervezésétől, másrészt játéknak tekintik, szemben a gyerekekkel, a határozott tanulási céllal szervezett, mozgásos tevékenységet is tartalmazó, esetleg versenyt is jelentő, kreativitást igénylő, motiváló mozzanatok a tanórákon. Magunk elfogadjuk a pedagógusok hozzáállását ebben a kérdésben, de felhívjuk a figyelmet arra, hogy a gyerekek játékfogalmába tartozó tevékenységek közül is nagyon sok szolgálhat – megfelelő módon szervezve – didaktikai célokat. A játéktevékenységek köre valóban szélesíthető, ehhez egyrészt „pedagógiai bátorságra” van szükség, másrészt jó lenne, ha a pedagógusok megfelelő módszertani segítséget kapnának ehhez, elsősorban oktatási programcsomagok formájában, de ez a felvetés természetesen lényegesen túlmutat a *Bét Menachem iskola* pedagógiai munkájának elemzésén.

- A szituációjátékokkal, szerepjátékokkal kapcsolatban is úgy nyilatkozott hét pedagógus (a tízből), hogy rendszeresen szervez ilyen alkalmakat. Az interjúkban már nem jelent meg ez a módszertani elem ilyen súllyal, természetesen ismét gondot okozhatnak magának a módszernek az értelmezésében meglévő különbségek.
- A vita módszerét már kevesebben alkalmazzák viszonylag rendszeresen, a tartózkodásnak oka lehet az is, hogy a megkérdezett pedagógusok fele tanítóként, alsó tagozatosokkal dolgozik, ahol a vita módszerének alkalmazását – és ezt néhányan meg is fogalmazták az interjúkban – nem tartják indokoltnak. Ezzel mi ugyan nem értünk egyet, de mindenesetre ezen módszertani elem ritkább alkalmazásának okát viszonylag jól meg tudjuk mondani.
- Viszonylag gyakran alkalmazzák az ötletroham módszerét hatan, és még három pedagógus ritkán, de alkalmazza.
- A „csoportmunkás feladatmegoldást” is mindenki alkalmazza, heten a tízből még viszonylag gyakran is. Hozzá kell tennünk, hogy magunk is több olyan tanórán voltunk, ahol háromnál kevesebb tanuló volt jelen, vagyis a kiscsoportos foglalkoztatás eleve lehetetlen volt.
- A páros munkában történő feladatmegoldás módszere még gyakoribb, csak egy pedagógus nyilatkozott úgy, hogy alkalmazza, de nem túl gyakran.
- Néhány állítás segítségével meg szeretnénk volna tudni, hogy a *Bét Menachem iskola* pedagógusai miképpen vélekednek bizonyos pedagógiai kérdésekről. Az egyik állításban a differenciálással kapcsolatos megítélést írtunk le: „Differenciálásra akkor van csak szükség, ha többet kell segíteni egy valamilyen okból elmaradó tanulónak (pl. SNI, BTMN tanuló, nem magyar az anyanyelve), vagy ha egy tehetséges tanuló a többiek által megoldottakhoz képest több feladatot igényel. Egyébként mindenkinek ugyanazt, ugyanolyan követelményeket felállítva és ugyanazokkal a feladatokkal kell tanítani”. Az állításban egy a pedagógusok körében gyakran megfogalmazódó, de a korszerű pedagógiában már nem elfogadott álláspont fogalmazódik meg. A differenciálás nem azonosítható egyes gyerekek tehetségnevelésével, és további „egyes gyerekek” felzárkóztatásával, mert a differenciálás mindenkinek szól, mindenkinek a saját szükségletei szerinti optimális fejlesztése, a tehetségnevelés (még ha nem is tekinthető minden tanuló tehetségesnek) szintén minden gyermek esetében feladat, és a felzárkóztatás pedig az esélyegyenlőtlenségek ma már túlhaladott szemléletmódjához kötött megfogalmazás. Az iskolában a kérdőívet kitöltő pedagógusok többsége viszont ezzel az állítással egyetértett. Csak ketten

tekintették lényegében hamisnak az állítást, két pedagógus nem tudta eldönteni, hogy inkább egyetértsen, vagy „tiltakozzon”.

- Egy szintén a pedagógiai szemléletmód vizsgálatára alkalmas állítás a kérdőívben így szólt: „A frontális munka ugyan nem számúzendő az oktatásból, de az lenne a jó, ha a tanulók együttműködésére, valamint a differenciálásra módot adó munkaformák, vagyis a csoportmunka, a páros munka és a személyre szóló feladatok kiadásával zajló egyéni munka túlsúlyba kerülne”. Ebben az esetben egy a korszerűnek mondott pedagógiai elméletben elfogadott állításról van szó. Nem volt senki a pedagógusok közül, aki ne értett volna egyet a kijelentéssel, és csak két pedagógus nem tudott dönteni. Míg az előző pontban elemzett pedagógiai tudáselem esetében a nem a korszerűnek gondolt pedagógiai elvrendszernek megfelelő kijelentés mellett foglaltak állás többségben a pedagógusok, a frontális munka megítélésével kapcsolatban elég egyértelműen a mai iskolában már adaptívabb szemléletmód hívei.
- Mind az interjúkban, mind a kérdőívben egyértelműen kifejezték a pedagógusok azt az igényüket, hogy legyenek az iskolában több osztályt, akár az összes tanulót megmozgató projektek. Jó tudni természetesen, hogy ilyenek valójában ma is léteznek, hiszen a héber nyelvű oktatás keretében, különösen a zsidó ünnepekhez kötöten ma is részt vesznek a gyerekek változatos, színes, együttműködésre alapozott, kreatív tevékenységeket is jelentő projektekben. Az újdonság az lehetne, hogy ez a módszer szerepet kaphatna a magyar nyelven zajló oktatásban is. Maliciózus kérdésfelvetés pusztán, hogy ha ennyire szeretnék e módszer meghonosítását a magyar nyelvű oktatásban is a pedagógusok, akkor eddig miért nem kezdeményezték.
- A pedagógusokat is megkérdeztük arról, hogy szerintük csökkent-e a magyar nyelvű oktatás színvonala az iskolában. A kérdőív egy kicsit más képet mutat, mint amit az interjúkban, több kérdésre is válaszolva kifejtettek a pedagógusok. Míg az interjúkban egyértelműen elutasították a felvetést, a kérdőívben a vonatkozó állítás megítélése már árnyaltabb volt. Csak öten nyilatkoztak úgy, hogy egyértelműen nem értenek egyet a színvonalcsökkenésre vonatkozó állítással. Két pedagógus véleménye középen állt, és ketten (egyikük teljesen, a másik pedagógus lényegében) egyetértettek az állítással, míg egy pedagógus nem válaszolt. A kérdőívben is a színvonalcsökkenés elutasítása felé billen ugyan némileg a mérleg nyelve, de a válaszok már nem annyira egyértelműek, mint a szóban előadott vélemények.

A pedagógusokkal felvett interjúk és az általuk kitöltött kérdőívek tehát már egy *összetettebb képet mutatnak az oktatási színvonallal összefüggésben*, összehasonlítva azzal, ami a gyermekközpontúsággal kapcsolatban meghatározta az értékítéleteket. Szeretnénk felhívni azonban a figyelmet arra, hogy a kritikai mozzanatoknak „helyi értéke van”, ami alatt azt értjük, hogy *a kritikai elemek egy egészséges belső fejlesztési szükséglet kifejezései inkább, vagy fejlesztések szükségességét jelző mozzanatok*. Ugyanis összességében *a Bét Menachem iskolában magyar nyelven zajló oktatás színvonala jóval magasabb, mint ami ma „átlagosan” a magyar általános iskolákra jellemző*. Lehet kritikával illetni a differenciálásra és tanulók közötti együttműködésre építő munkaformák nem elég gyakori alkalmazását (ez egy szemléltető példa), de azt tudni kell, hogy az ezt az iskolát már ma is jellemző gyakoriság sokkal nagyobb, mint ami a magyar általános iskolák döntő többségében jellemző. Egy iskola azonban akkor tud fejlődni, ha nem csak, sőt, nem is elsősorban a hozzá hasonló iskolákkal méri össze magát, hanem a lehetőségekhez is viszonyítja jelenlegi helyzetét, és így fogalmaz

megfejlesztési feladatokat. A jelentés befejező részében magunk is számos ilyen javaslatot teszünk.

A pedagógusok oktatási minőséghez való viszonyának kérdésében döntő jelentősége van annak, hogy e pedagógusok milyen a gyakorlatba átültethető pedagógiai tudással rendelkeznek, milyenek az attitűdjeik a korszerűnek nevezhető, újabb keletű, a változó világban adaptívá váló tudásokkal, gyakorlatformákkal kapcsolatban. Kétségtelen tény, hogy a „korszerű pedagógia” kifejezés sem mindenki számára ugyanazt jelenti, és a pedagógia „felnőtt tudománnyá” válásában azt tapasztaljuk, hogy a modernizálás több egymás utáni fázisa jön létre. Számos pedagógus van, de még ebben az esetben sem a többség, akik korszerű pedagógia alatt a tanulók tevékenykedtetését (a cselekvés pedagógiájának érvényesítését), a tudás szintje szerinti differenciálást, az elkülönülő tehetségevel, a lemaradók felzárkóztatását, a kompetenciafejlesztést, a metodikailag gazdag értékelést, és számos hasonló, a keletkezésükkor valóban az akkori helyzethez képest *modernnek* tekinthető elvet, gyakorlatformát tartanak korszerűnek. És a szomorú tény az, hogy ezeknek az elveknek a követése, ezeknek a gyakorlati formáknak a megvalósítása a hazai mainstream pedagógiai gyakorlathoz képest valóban előrelépést jelentene. Ezek a pedagógusok azonban nincsenek tudatában annak, hogy valójában *a pedagógia fejlődése a felsoroltakon már túllépett*, és a pedagógusok tanulási folyamataiban már újabb elemeknek kellene megjelenni, hogy aztán a gyakorlatot is meghatározhassák. Itt elsősorban a konstruktivista pedagógiáról, az érdemi pedagógiai differenciálásról, a tesztpedagógia száműzéséről és a formáló és diagnosztikus értékelés egészen új formáinak meghonosításáról, az esélyegyenlőtlenségek okaival kapcsolatos, az intézményes nevelés felelősségét alapvetően felvető szemléletmódról, a tantervek és a pedagógusi tervező munka eddigiektől alapvetően eltérő módozatairól, és számos más, ha tetszik a modernitáson túllépő, *posztmodern elképzelésről és praxiselemről* van szó. A *Bét Menachem iskola* pedagógusai jobbra még inkább a „modern pedagógia” világában élnek (tisztelő a személyek szerinti, és az egyes munkaformákkal kapcsolatos kivételeknek), de meglátásunk szerint a közösség maximálisan alkalmas arra, hogy fokozatosan, következetes fejlesztő munkával, egy tanulási folyamatban lényegesen magasabb szintre hozzák fel az intézmény pedagógiai kultúráját.

Az iskola helyzete

Az eddigiek során áttekintettük a *Bét Menachem iskolában* magyar nyelven zajló oktatás színvonalával összefüggésben feltárt tényeket és véleményeket. A teljesebb kép kialakítása érdekében összefoglaljuk, hogy az iskola általános helyzetével, az elemzés „megrendelését” is motiváló problémákkal kapcsolatban milyen információkat sikerült gyűjteni az interjúk és a kérdőívek áttekintése során.

A túlterhelés probléma

Az interjúkban is feltettünk néhány kérdést, amelyekkel az interjúalanyoknak a kialakult helyzettel kapcsolatos véleményét igyekeztünk megismerni, és a kérdőívekből is leszűrhető jó néhány fontos információ ezzel kapcsolatban.

Itt legelőször foglalkoznunk kell *a tanulók terhelésének kérdésével*. Az elemzés legelején világossá vált már az iskola vezetőivel folytatott megbeszélésből is, hogy ez egy fontos kérdés. A lényege az, hogy az iskola küldetéséből adódóan a magyar iskoláktól elvárt, a NAT-ban leírt követelmények teljesítésén túl az oktatásban meghatározó szerepet játszanak a zsidó vallással, a zsidó kultúrával összefüggő

tanulmányok, és így már a tanulók annyi időben kell, hogy részt vegyenek iskolai tanulási folyamatokban, ami lényegesen meghaladja azt az időt, amit egy vallásos neveléssel nem foglalkozó iskolában tanulással töltenek. Az intézmény a *Chábád közösség iskolájaként* jött létre, nemzetközileg létezik az ilyen intézményeknek egy jól kidolgozott, hosszú évtizedek óta *működő mintája*. Az oktatás szempontjából ez azt jelenti, hogy az ilyen iskolákban a foglalkozásokon töltött idő hosszú (általában napi nyolc tanóra), és ez az idő nagyjából fele-fele arányban megoszlik a – most egyszerűen fogalmazunk – vallási és világi tanulmányok között. A *Bét Menachem* e hagyományosnak tekinthető minta szerint jött létre Magyarországon is.

Fontos, hogy a *Bét Menachem iskola*, úgy, mint a hozzá hasonló, más országokban működő intézmények, a *Chábád közösség* által megszabott küldetést kell, hogy teljesítse. E küldetés azonban nem csak abból áll, hogy a tanulókat a zsidó közösségekben ellátandó vallási és más szolgálatokra készítse fel, hanem *az iskolának küldetése van a közösség értékeinek, a zsidó vallásnak a megerősítésében is*. A közösséghez nem pusztán mélyen vallásos, az ortodoxiát valló családok tartoznak, hanem vallásosak, de nem minden előírást tartók, illetve nem vallásos családok is. Az iskolába ezért járnak olyan gyerekek is (becsléseink szerint kb. a tanulók fele), akik nem készülnek későbbi, szorosan a zsidó valláshoz kötődő tanulmányokra. Két, az iskola jelenlegi helyzetét meghatározó alapvető sajátossága van ennek a szituációnak:

- Egyrészt *a gyermekeiket az iskolába járató szülők ismerték a Bét Menachem iskola elkötelezettségeit, rendszerét*, a tanulmányok sajátosságait, és ezt természetesen tudomásul is vették, vállalták az ebből fakadó következményeket.
- Az iskola, azzal, hogy nyitottak a kapui a nem elsősorban a vallásos tanulmányok iránt mélyen elkötelezett tanulók felé, sőt, az iskola tudatosan vállalt feladata, hogy hatással legyen a későbbi zsidó vallási, kulturális tanulmányokat nem folytató gyerekekre is, egyben *azt is vállalta, hogy e másik csoport igényeit is kielégíti*. Ezek az igények viszont nem csak a zsidó vallás és kultúra mélyebb megismerésével kapcsolatosak, hanem azzal is, hogy a gyermekek minél magasabb szinten hazai középiskolákban, majd felsőoktatási intézményekben folytathassanak tanulmányokat.

Az iskola jelenlegi problémái abból fakadnak, hogy a leírt helyzet egymással ellentmondásban álló, egymással nem könnyen összebékíthető mozzanatokból áll. Az ellentmondás a legélesebben a gyerekek túlterheltségében jelentkezik. Ezzel összefüggésben az interjúkból és a kérdőívekből számos fontos tény derült ki:

- A gyerekek által kitöltött kérdőívben szerepelt egy értékelendő állítás, hogy „A tanítási nap végére, de sokszor már korábban is nagyon elfáradok”. Ezzel az állítással 31 tanuló (79,5%) egyetértett, vagy lényegében egyetértett. Hogy ez csak ritkán igaz, azt csak 3 tanuló válaszolta (7,7%), és 5 tanuló adott semleges választ (12,8%).
- Sokat mond a helyzetről az is, hogy a gyerekek 82,1%-a túl rövidnek tartja az ötperces szüneteket.
- Érdekes módon a szülők megnyilatkozásai a gyerekek terhelésével kapcsolatban már nem ennyire egyértelműek. Értékelnie kellett a 20. a kérdőívet kitöltő szülőnek a következő állítást: „Gyermeünk nagyon elfárad az iskolában, nagyon nagy a terhelés”. Az állítás lényegében vagy teljes mértékben igaz 7 szülő szerint (35%), ami kisebbséget jelent. Csak hárman voltak (15%), akik az ellentétes póluson egyáltalán nem, vagy lényegében nem érzik a gyermeküket túlterheltnak, és a megkérdezettek felének véleménye állt közepén, amit talán úgy értékelhetünk, hogy érznek a terheléssel kapcsolatban problémákat, de ezeket nem tartják súlyosnak. A szülőknek ez a vélekedése (a vélekedések megoszlása) kis

meglepetés volt a számunkra, hiszen az eredetileg felvetett (és szülők által megfogalmazott) problémáknak fontos része volt a gyerekek terhelésének gondja. Eredményünk némileg relativizálja ezt a problémát, de nem tünteti el, hiszen a gyerekek terhelésének kérdésében a megkérdezett szülők 85%-a lát bizonyos gondokat, még akkor is, ha többségük ezeket nem tartja nagyon súlyosnak.

- A túlterhelés problémájával kapcsolatban a pedagógusokat is megkérdeztük. A kérdőívben értékelniük kellett azt az állítást, hogy „Itt a gyerekek jelentős, a hazai iskolákra jellemzőnél is nagyobb mértékben túlterheltek”. A 10 pedagógus közül teljes mértékben egyetértett 9, és egy pedig lényegében egyetértett az állítással. Vagyis a pedagógusok megítélései a kérdésben szinte teljes mértékben egybeesnek. Ők azok, akik napközben elsősorban érzékelhetik a gyerekek fáradását, tanulási feladatokba való bevonhatóságuk változását. Az interjúkban elsősorban azt emelték ki a pedagógusok, hogy az ebéd utáni tanórák esetén már szinte súlyossá válik a helyzet, a feladataikat nem is tudnák megoldani, ha nem illesztenének az órai munkába gyakori mozgást, frissítő gyakorlatokat, a tanóra témájához nem illeszkedő foglalkozáselemeket. Természetesen ez is a pedagógusmesterséghez tartozik, e feladatokat is meg kell oldani, és megfigyeléseink alapján azt mondhatjuk, hogy a pedagógusok jól kezelik a sokszor nem könnyű helyzeteket.
- A gyerekek terhelésének kérdésében érdemes átgondolni legalább két az iskola számára fontos, bár általa kevésbé befolyásolható tény. Az egyik az, hogy a magyar iskolákban a gyermekek terhelése vallásos tanulmányok nélkül is extrém szintű. Ha egy iskola teljesíteni akarja a NAT-ban foglalt követelményeket, márpedig a Bét Menachem iskolával szemben is ez az elvárás, akkor az ma jelentős terheket jelent a gyerekek többsége (valószínűleg nagy többsége) számára. A Bét Menachem iskolában ezt a terhelést növelik a jelentős volumenű további tanulmányok. A másik tény, amit számításba kell venni, hogy a terhelés nem pusztán extenzív módon, vagyis a tanulással eltöltött idő kiterjesztésével növelhető, hanem az ugyanannyi idő alatt ellátandó feladatok mennyiségével, és „minőségrontásával” is. Márpedig a 2013 óta érvényes központi tartalomszabályozás nagy mennyiségű tananyagot kötelezően ír elő az iskolák számára, és lényegében nem biztosít teret a helyi sajátosságok, és különösen a személyre szóló differenciálás számára. A terhelés akkor teremt igazán rossz helyzetet, ha a feladatok megterhelők, nehezen építhető ki a megoldásukkal kapcsolatban motiváció, ha mindenkinek ugyanazt kell megtanulnia és nem lehet igazodni az egyéni szükségletekhez a tanítás során. A terhelés önmagában még nem probléma, akkor válik igazán azzá, ha „rossz terhelés” lesz belőle. Márpedig ma Magyarországon ez a helyzet.

Ki hogyan látja a megoldást?

Könnyen kimondhatnánk, hogy az iskola nem összeférő funkciókat akar egyszerre betölteni, és ez lehetetlen, profiltisztításra van szükség. Ezt azonban nem mondhatjuk, mert az *ellentmondana az iskola alapvető küldetésének*. De nem is szükséges, hogy ezt mondjuk. És az elemzés során gyűjtött adataink azt mutatják, hogy valójában *az iskola szolgáltatásainak megrendelői (szülők, gyerekek) részéről sincs ilyen elvárás*. Mire gondolunk?

- A kérdőív adataiból kiderül, hogy a gyerekek közül csak öten vannak olyanok (12,8%-a a 39 válaszolónak), akik egyáltalán nem, vagy lényegében nem tartják fontosnak a zsidó kultúráról, a zsidó vallásról való tanulást. Semleges választ is csak négy tanuló adott (10,3%), míg a gyerekek nagy része fontosnak tartja az iskola ilyen feladatát (76,9%).
- Már korábban is bemutattuk, hogy a gyerekek által kitöltött kérdőívek adataiból jól kivehető az iskola tanulóinak két, már többször leírt csoportra bomlása. Valóban létezik a két

különböző törekvés. Ezt a szülők kérdőíveken adott válaszai alapján is teljes bizonyossággal kijelenthetjük (de valójában ezt a tényt soha senki nem kérdőjelezte meg).

- Megfogalmaztuk a gyerekek kérdőívében azt az állítást, hogy „Túl sok időt töltünk el a zsidó kultúra és vallás tanulmányozásával”, kérve őket, hogy ítélik meg, mennyire értenek egyet. 21-en voltak, akik teljes mértékben vagy lényegében hamisnak tartották ezt az állítást. Vagyis a zsidó vallás és kultúra tanulmányozását a gyerekek háromnegyede tartotta fontosnak (kettővel ezelőtti pont), de csak a gyerekek fele nem tartja túlzónak az erre fordított időt.
- A zsidósághoz való viszonyra világított rá annak az állításnak az értékelése, hogy „Családunk a zsidó vallás előírásainak megfelelően él”. Természetesen egy kérdőív nem alkalmas arra, hogy egy viszonyrendszer, egy attitűd, világlátás finomságainak elemzéséhez hozzájáruljon, az állítás értékelése azonban arra mindenképpen rávilágít, hogy a tanulói csoportokat nem lehet úgy leírni, hogy a vallásosak és a nem vallásosak csoportja. Ugyanis a fenti állítással csak heten nem értettek egyet (17,9%), és még az ő esetükben sem lehetünk biztosak abban, hogy nem vallásosak, hiszen egyrészt közülük hárman nem teljes mértékben opponálták a kijelentést, másrészt az, hogy nem az előírásoknak megfelelően élik meg a vallásosságukat, lehet, hogy több gyermek számára azt jelentette, hogy nem mindent tartanak be a szabályokból. A szülők kérdőívében direkter kérdést tettünk fel. Így szólt: „Mi jellemző leginkább a családra a valláshoz való viszony szempontjából?”. 18 szülő válaszolt a kérdésre, közülük öten nem vallásosként írták le a családjukat, 4 esetben az derült ki, hogy a valláshoz való viszonya a családtagoknak egyéni döntések eredménye, de arról nem beszélhetünk, hogy „maga a család” vallásos lenne. A 18-ból 9 család jelezte, hogy vallásosak. Ezek az adatok azt mutatják, hogy kisebbségben lehetnek azok a családok, amelyek életében a vallás egyáltalán nem játszik szerepet. Ugyanakkor azt, hogy az iskolában a zsidó kultúrával lehet ismerkedni, a szülők többsége számára fontos volt az iskolaválasztáskor (a válaszolók 77,7%-a számára).
- 29 tanuló értett egyet (74,4%, teljesen, vagy lényegében) azzal az állítással, hogy A zsidó ünnepek az iskolában is nagy élményt jelentenek számomra”. Ez azt jelzi, hogy a gyerekek nagy részében erős a zsidósághoz, a zsidó kultúrához való kötődés.
- Tovább árnyalható a kép a szülők kérdőívében szereplő egyik „itemre” adott értékelések alapján. Az iskola kiválasztásának egyik választható indokaként megadtuk a következőt: „A zsidó vallás gyakorlása, az arra való felkészülés az iskolában” is szerepet játszott az iskolaválasztásban. A 18, véleményét velünk megosztó szülő közül öten úgy értékelték, hogy ez a szempont egyáltalán nem játszott szerepet a döntésben, mert figyelembe sem vették, egy szülő jelezte, hogy szóba került ugyan ez a szempont, de végül nem játszott szerepet a döntésben, és három olyan család volt, ahol számításba vették a szempontot, de nem volt nagyon fontos. Vagyis a válaszolók fele számára nem volt alapvető jelentősége ennek a szempontnak, és pontosan a fele a válaszolóknak válaszolt ezzel ellentétesen, vagyis, hogy fontos, akár kiemelkedően fontos volt.

Mindezek az adatok azt sugallják, hogy *az iskolahasználók nagy része számára fontos a zsidó kultúrával való ismerkedés, tehát ez a törekvésük jól találkozik az iskola céljaival*. Ugyanakkor ez nem feltétlenül jelenti mindenki számára egyformán a vallási ismeretek mély elsajátítását is. Eltérő törekvések vannak jelen az iskolában, ezért *a felmerült problémák megoldása differenciált megközelítést igényel*. Magunk úgy látjuk, hogy ez nem lehetetlen, de valóban keresni kell innovatív megoldásokat. E szempontból rendkívül biztató, hogy a pedagógusok is úgy látják, hogy közös munkával, a jelenlegi működés, a pedagógiai program átalakításával meg lehetne oldani a felmerült problémákat. Ezzel az állítással szinte mindenki egyetértett, a 10 pedagógus között csak egy valaki volt kivétel. Azt ugyanakkor, hogy min lesz szükséges gondolkodni egy átalakítás során, jól mutatta

egy másik állítás pedagógusok általi értékelése. Az állítás így szólt: „Indokolt, és nem kell változtatni azon a gyakorlaton, hogy minden tanulónak ugyanannyi tanórában és ugyanakkora terjedelemben van héber nyelv, illetve vallásoktatás”. Ezzel az állítással a tíz pedagógus közül egyik sem értett egyet.

Az elemzésben eddig a pontig eljutva úgy éreztük, hogy bizonyos értelemben a kör bezárult. Ha kis különbségekkel is, de valójában minden az iskola életében szerepet játszó csoport ugyanazt akarja. Legyen az iskola a zsidó kultúra ápolásának helye a Chábád kultúrán belül, legyen fontos egy alapszinten a zsidó vallás megismerése is, a héber nyelv megtanulása is, de alakuljon ki az iskolában a tanulási utak egy differenciált rendszere, amely rendszer jobban tud igazodni az eltérő, néha jelentős mértékben eltérő elvárásokhoz.

Javaslatok

A fenti elemzés alapján fogalmazzuk meg javaslatainkat az iskola számára. Ennek sok eleme jól látható már a fenti fejezetekből is, de szükséges, hogy összefoglalást adjunk, illetve leírjunk néhány új, az eddigiekből nem kiolvasható javaslatot is. A javaslatok jellege fontos: nincs zsebünkben a bölcsek köve, magunk nem vagyunk elég felkészültek arra, hogy pontosan megmondhassuk, milyen utat kellene választania az iskolának. Ezért *a javaslataink inkább felvetések, alternatív lehetőségek, és természetesen az „igazi” döntéseket az iskolának kell meghoznia.* Pontokba szedve fogalmazzuk meg a javaslatokat.

1. Átfogó javaslatunk, hogy *a felmerült problémák megoldásának folyamatába az iskola vezetése vonja be demokratikus módon az iskolában érintett összes szereplőt, a gyerekközösséget, a szülők közösségét, a pedagógusokat, és természetesen működjenek együtt az iskola fenntartójával.* Elemzésünk kimutatta, hogy valójában az iskolahasználók alapvető érdekei azonosak az iskola jövőjének formálásával kapcsolatban, ezért nincs semmi haszna annak, ha mégoly jogos kritikai észrevételek feloldhatatlan ellentétekként jelennek meg. *A nézeteltéréseket tisztázni, és nem felnagyítani szükséges,* viszont a közös érdekeknek leginkább megfelelő stratégia kialakítása valóban legyen egy demokratikus folyamat.
2. Úgy látjuk, hogy *nem merül fel az iskola eredeti küldetése megváltoztatásának a szükségessége,* de valójában még csak ilyen jelentős törekvést sem látunk. Ebből következik, hogy ha lehet, szintén az összes szereplő részvételével *jó lenne megerősíteni, hogy a Bét Menachem iskola továbbra is a Chábád közösség zsidó kultúrát, zsidó vallást megerősítő, ápoló intézménye kíván lenni, legfőleg az e küldetést leginkább szolgáló tevékenységrendszer átalakítását tervezi.*
3. *Érdemes lenne egyértelműen deklarálni, ha ezzel a közösség egyetért, hogy az iskola továbbra is fogadja a mélyebb zsidó vallási, kulturális tanulmányokra készülő, valamint a zsidó kultúrát megismerni, ápolni akaró, de a tanulmányaikat tekintve inkább a hazai, nem vallásos továbbtanulásban érdekelt, akár nem is vallásos gyermekeket.* De tudomásul veszi az iskola, hogy ennek az összetett feladatnak csak akkor tud megfelelni, ha kialakítja a nevelés, oktatás olyan rendszerét, amelyben az eltérő igények jó színvonalon történő kielégítése valóban lehetséges.
4. Azt javasoljuk, hogy kezdődjen el (valójában folytatódjen, hiszen már elkezdődött) az iskolában egy *átalakítási folyamat, amelyben valóban létrehozható az előző pontban említett, differenciált nevelési, oktatási rendszer.* A konkrét szisztémát természetesen magának az iskolának kell kitalálnia, de szempontokkal e munka segíthető.
 - Úgy tűnik, érdemes az eltérő igényeket úgy kielégíteni, hogy azok megjelenjenek a különböző csoportok különböző tantárgyakkal kapcsolatos *óraszámában.* Ez a

folyamat már elkezdődött, és már most is történtek ebbe az irányba mutató lépések, érdemes még továbbiakon is gondolkodni.

- Jó szervezeti differenciálási lehetőségek adódnak *a tanítás-tanulás projekt jellegű, vagyis az osztály- és tantárgyi kereteket túllépő szervezéséből*. Az egy-két tanuló jelenlétével zajló tanórák egyrészt kevésbé lehetnek eredményesek, másrészt az erőforrásokkal való gazdálkodás szempontjából is problematikusak. Komplex projektek szervezésével viszont egycsapásra meg lehet változtatni ezt a helyzetet, a gyerekek számára motiválóbbr tanulási környezeteket tudnak a pedagógusok kialakítani, és a tanulás eredményessége is fokozható.
 - Bár az iskola lehetőségei nem túl szélesek e tekintetben, mégis érdemes minden erővel azon munkálkodni, hogy az intézmény, hasonlóan más, nem állami fenntartású intézményekhez, *széles körű autonómiával rendelkezék saját oktatási szisztémája, tanterve kialakítása terén*. Mint a hazai iskolarendszerben egyházinak tekintett iskolának, ehhez az átlagnál jobbak a feltételei. Javasoljuk, hogy az iskola a Nemzeti alaptantervvel kapcsolatos – reméljük sorra kerülő – szakmai véleményezésben határozottan foglaljon állást az alternatív kerettantervek kialakításának lehetősége mellett, és érdemes szorgalmazni annak a szabálynak a követését, hogy az alternatív kerettantervek térhessenek el a NAT-tól.
 - Ha az előző pontban leírtak érvényesülnek, és az iskola viszonylag szabadon tervezheti meg saját oktatási szisztémáját, saját, a NAT-ot csak alapjaiban követő kerettantervet készíthet, akkor az iskola éljen bátran ezzel a lehetőséggel, és *a különböző igényeket megfogalmazó csoportok számára eltérő tanulási utakat tegyen lehetővé*. Hogy ez a differenciáltság miképpen jelenhet meg a kerettantervben, arra még érdemes szakmai alternatívákat kialakítani, azonban az egyik lehetséges megoldás az, hogy az iskola által akkreditálható alternatív kerettanterv valóban csak *a fejlesztési feladatok egyfajta minimumát* határozza meg, és az akár tanulóként is lényegesen eltérő követelményeket, azt, hogy milyen tananyaggal foglalkoznak a tanulók, vagy kisebb csoportjaik, az iskola már *magában a tanulási folyamatban, a pedagógusok tervező munkájának eredményeként* alakítja ki.
5. Mint láttuk, a magyar nyelven zajló oktatás minőségével kapcsolatban egyáltalán nem beszélhetünk lényeges gondokról, az a minőség, ami az iskolát jellemzi, jobb, mint a magyarországi általános iskolákat jellemző pedagógiai kultúra „átlagos” minősége. Fejlesztés azonban természetesen lehetséges, és néhány probléma említésével igyekeztük azt is láttatni, hogy szükséges is. Ezekre vonatkozóan a legfontosabb javaslataink:
- Azt javasoljuk, hogy az iskola pedagógusai ismerkedjenek meg a *konstruktivista pedagógiával*. Ez a neveléstudományi, oktatásfejlesztési és gyakorlati paradigma az elmúlt fél évszázadban a tanulásról alkotott, a korábbiaktól merőben eltérő elképzelésekkel a pedagógiai gyakorlat minden területére behatolt, és ma már uralkodó szemléletmódnak számít. A tanítási-tanulási folyamatok terén, de az általánosan értelmezett nevelőmunka megújításában is ma már a konstruktivista pedagógiai ismeretek nélkül nehéz előre lépni. A konstruktivista pedagógiával való ismerkedés a pedagógusok aktív, a nevelési, oktatási praxisukba is beágyazódó, gyakorlatias, komplex továbbképzésével lenne lehetséges.
 - Javasoljuk, hogy az iskola pedagógusai a már ma is igen jól működő, a gyerekek munkáltatásával, az önálló feladatokkal operáló módszertanukat úgy fejlesszék tovább, hogy *egyre nagyobb szerepet szánjanak a komplexebb, a maiaknál időben hosszabb feladatokra, tevékenységekre*. A „sok kis apró feladat” stratégia – miközben sok előnye is van – néha azzal a veszéllyel is jár, hogy a tanórák széttöredeznek,

elvéssz az alapvető cél, illetve azzal is jár, hogy egy-egy feladat kapcsán lényegében csak egyféle készség, képesség fejlesztése történik, miközben a készségek és képességek bonyolult hálózatot kellene, hogy alkossanak a fejlődő gyermeki személyiségben. A *projektszerű munkaformák szervezése gyakoriságának megnövelésére* lenne szükség, és olyan módszerek alkalmazására, amelyek magukban hordozzák a komplexitás érvényesítésének lehetőségét. Ilyen például a mestermunka módszere, az összetettebb csoportmunka szervezések, az összetettebb feladatok megfogalmazása egyének, párok vagy kiscsoportok számára, a szerepjátékok, szituációjátékok szervezése, különösen, ha valamilyen probléma vagy konfliktus köré épülhetnek, általában véve is a drámapedagógia eszközrendszerének felhasználása stb.

- Érdemes középtávú feladatként megfogalmazni az iskolában *az értékelési rendszer megújításának feladatát*. Ez is igényel tanulást a pedagógusoktól, de ez részben – ha vállalják – már a konstruktivista pedagógiával való ismerkedés keretében megtörténik. A pedagógiai értékelés a korszerű pedagógiában alapvetően új funkciókkal bíró tevékenység, sajátos módon szolgálja a gyerekek tanulási folyamatait. Középpontjában a fejlesztő, belső motivációk fejlődését serkentő, döntően az önértékelésre alapozott, a hagyományos pedagógiában ráakódott problematikus elemektől (fegyelmező jelleg, a külső motiválás primátusa, a minden formát eluraló minősítés) megtisztított értékelés áll. A tanulási folyamat e kérdést tekintve összeköthető magával a fejlesztéssel, ismét egy komplex továbbképzés keretében.
- Bár az iskolában jelentős szerepe van a tanulók közötti *együttműködésre alapozott oktatási formák* alkalmazásának, ezen a téren is jó lenne gazdagítani a pedagógiai munkát. A kooperatív tevékenységek „részesedését” is érdemes növelni, illetve módszertani, tartalmi gazdagítás is lehetséges. Mivel a tanulók közötti együttműködés szerepének fontossága teljes mértékben elfogadott a pedagógusok körében, a szemléletmód teljes mértékben megfelelő, ezért valószínűleg csak módszertani gazdagításra, új, az iskolában eddig nem alkalmazott megoldásokkal való megismerkedésre lenne szükség. Ezt a pedagógusok részben az egyéni önművelés keretében is elvégezhetik, de szükség lenne arra is, hogy tapasztalataikat, az újonnan megismert módszereket megosszák egymással. A továbbképzés során és a gyakorlati implementációban *kapjon fontos szerepet a csoportmunkákra fordított idő arányának növelése a kooperatív munkákon belül*.
- Mint az elemzésben már bemutattuk, a *differenciálás* szempontjából is megfelelőek az alapok az iskolában a tovább fejlődéshez: van egy alapvető egyetértés a differenciálás szükségességével kapcsolatban, vannak jó gyakorlatok, távol vagyunk attól, hogy a „nulláról kellene kezdeni” (nagyon sok olyan általános iskola van ma Magyarországon, ahol egyáltalán nem ilyen jó a helyzet). Ebben az esetben is jót tenne a tantestület számára *közös tanulási folyamat* szervezése. Mivel láttunk problémákat a differenciálás elvi megközelítéseivel kapcsolatban, ezért egy egyrészt az értelmezésre, másrészt a gyakorlati megvalósításra koncentrálnó, rövid továbbképzésre lenne szükség, amit természetesen a gyakorlatban történő érvényesítésnek kellene követni.
- Eddig is már többször jeleztük, de most külön ki is emeljük, hogy az iskola pedagógusainak néhány kérdésben *szükségük van tanulásra*, azonban nem szabadna megragadni a hagyományos „meghallgatunk egy előadást, majd felteszünk néhány okos kérdést az előadónak, amiket ő általában nem válaszol meg” módszernél. Az új

ismereteket persze el kell sajátítani, de néhány jelentős módszertani elemet érdemes a folyamatban érvényesíteni. Ezek elsősorban a következők: (1) Olyan esetekben, amikor nem pusztán az ismeretrendszer gazdagításáról van szó, hanem az értelmezések, a szemléletmódok megváltoztatásáról, vagyis szakkifejezéssel élve fogalmi váltásról, akkor alkalmazni szükséges olyan kidolgozott módszertant, ami a feladat megoldására valóban alkalmas. (2) Ha lehet, a tanulási folyamat a napi gyakorlati pedagógiai munkába integráltan történjék, pl. bizonyos megoldások kipróbálásával, tanórákatatással, konkrét iskolai helyzetek feldolgozásával. (3) A tanulás semmit nem ér, ha elmarad az implementáció, vagyis a gyakorlatba való átültetés. Ezért minden tanulási folyamatnak legyen része az implementáció tervének, ha kell, egyéni pedagógusi tervének elkészítése, nyomon követése, konzultációk a gyakorlati tapasztalatokról.

- Általában is javasoljuk az iskola számára a *pedagógiai esetmegbeszélések módszerének alkalmazását*. A pedagógusok túlterhelését elkerülendő nem túlságosan gyakran (javaslat: havi egy alkalommal) egy jól dokumentált, előre megismerhető, a gyakorlatban megtörtént eset feldolgozása történjék meg. Az esetmegbeszéléseken résztvevő pedagógusok (indokolt, hogy egy ilyen kis iskolában az összes pedagógus) készüljenek fel az esettel kapcsolatos pedagógiai ismeretekből, a feladatot akár meg is lehet osztani. Az esetmegbeszélésekbe alkalmanként a *szülők bevonása* is jó megoldás lehet.
- Mint az elemzésben láttuk, egy iskola nevelő, oktató munkája eredményességének meghatározása, felmérése egyáltalán nem könnyű feladat. Már említettük, hogy a feladat leginkább komplex eredményeket hozó megoldása a *tanulók pályafutásának nyomon követése*. Sajnos nincsenek általában nagyon jó tapasztalatok ezzel kapcsolatban a hazai gyakorlatban, mégis érdemes lenne ebben az iskolában is az iskolából bármilyen ok miatt (persze elsősorban azért, mert elvégzik az iskolát) kikerülő gyerekek sorsának alakulását tovább követni. Mára a közösségi média felületek létezésével a feladat talán könnyebbé és teljesíthetőbbé vált, ez is bátorítást adhat egy ilyen kezdeményezéshez. Természetesen a nyomon követés adatait majd időnként érdemes lesz feldolgozni, és azokból az iskola működésének eredményességére levonni következtetéseket.
- Az iskolának az átlagostól lényegesen eltérő szociális összetétele következtében a szocioökonómiai státusból következően nem kell esélyegyenlőtlenségekkel számolnia. De jeleztük, hogy a nem magyar anyanyelvű gyerekek, kis számban SNI, BTMN tanulók miatt, illetve azért, mert a lányok és a fiúk is eltérő előfeltételekkel, ha tetszik, eltérő „kultúrával” rendelkeznek, a *Bét Menachem iskolában* is gondolni kell az *esélyegyenlőtlenségekkel kapcsolatos problémák megoldására*. E téren is tanulási és azzal egybekapcsolt fejlesztési folyamatra van szükség: azt javasoljuk, hogy az iskolában a pedagógusok ismerjék meg az esélyegyenlőtlenségek értelmezésének, és az esélyegyenlőtlenséget létrehozó és növelő iskolai hatásoknak azokat a korszerű szemléletmódjait, amelyek nélkül e problémával érdemben ma már nem lehet foglalkozni.

Végül szeretnénk a jelentést egy abszolút személyes megjegyzéssel zárni. Szakmai és emberi értelemben is nagy élményt jelentett számunkra a *Bét Menachem iskolában* végzett elemző munka. Egy az „átlagosan” érvényesülő pedagógiai kultúrájánál fejlettebbet érvényesítő iskola munkájával

ismerkedhettünk meg, magunk is nagyon sok érdekes tapasztalattal lettünk gazdagabbak. Köszönjük szépen.

Budapest, 2019. március 25.

Nahalka István és Ercse Kriszta

Mellékletek

1. számú melléklet: kérdőívek

Kérdőív a Bét Menachem iskola diákjai számára

Ez a kérdőív az iskolában zajló nevelés, tanítás és tanulás felmérése érdekében készült. A felmérést mi végezzük: Nahalka István és Ercse Krisztina. Oktatási szakértők, kutatók vagyunk. A legtöbbitekkel már találkoztunk, amikor meglátogattuk valamelyik órátokat. Javaslatokat teszünk majd arra, hogyan lehetne az iskolátok még jobb.

Arra kérünk, hogy válaszolj az alábbi kérdésekre a legjobb tudásod szerint. Nem kell megadnod a neved! Már mi sem tudjuk majd, hogy melyik lap kié. A kérdőíveket kizárólag mi látjuk majd.

Meggyőződésünk, hogy a kérdőív kitöltésével, lehetőleg a kérdések mindegyikére válaszolva te is segíthetsz iskolád továbbfejlesztésében.

1. Kérjük, húzd alá a megfelelőt: **„Lány vagyok.”** **„Fiú vagyok.”**

2. Hány éves vagy?

3. Hány éve jársz ebbe az iskolába?.....

4. Jártál-e már más iskolába is? Húzd alá a megfelelőt! **„Igen.”** **„Nem.”**

Ha igen, hány évet jártál máshol?

5. Milyen tanulónak tartod magad? Húzd alá azt, amelyiket igaznak tartod!

Ilyen tanuló vagyok: **Nagyon jó** **Jó** **Közepes** **Gyenge** **Nagyon gyenge**

6. Írd le nagyon röviden, hogy mit szeretsz nagyon ebben az iskolában! (Ha nincs ilyen, akkor ne írd semmit.)

.....

7. Írd le röviden, hogy mi az, amit nagyon nem szeretsz ebben az iskolában! (Ha nincs ilyen, akkor ne írd semmit.)

.....

8. Melyik az a három tantárgy, amit a legjobban szeretsz?.....

.....

9. Melyik az a három tantárgy, amit a legkevésbé szeretsz?.....

.....

10. Mi az anyanyelved? Húzd alá a megfelelőt (csak egyet). Ha nem találsz a felsoroltak között, akkor írd le!

Angol **Héber** **Magyar** Más, éspedig:

11. Húzd alá azt a nyelvet, amelyen értesz, és legalább egy kicsit beszélni is tudsz!

Angol Héber Magyar És ha van még más is, írd ide:

11. Osztályozd le az állításokat! Írj a téglalapba **5-öst**, ha teljes mértékben igaznak gondolod. **4-est** írj, ha általában igaz, de azért vannak kivételek. **3-ast**, ha körülbelül ugyanannyiszor igaz, mint nem igaz. **2-est**, ha inkább nem igaz, és csak ritkán igaz, és **1-est**, ha egyáltalán nem igaz. Próbáld meg mindegyik állítást értékelni, de ha nem megy, akkor hagyd ki, ne írd semmilyen számot.

Nagyon jól érzem magam az iskolában szinte mindig.....

A tanítási nap végére, de sokszor már korábban is nagyon elfáradok.....

A tanórák többségében csoportosan vagy párokban végzünk feladatokat.....

Nagyon fontos a számomra, amit a zsidó kultúráról és vallásról tanulunk.....

Az iskolában a tanítóink, tanáraink megértők, kedvesek, nagyon szeretem őket.....

A szüleim nem tartják jónak az iskolát.....

Középiskolába, utána egyetemre vagy főiskolára szeretnék járni Magyarországon.

Túl sok időt töltünk el a zsidó kultúra és vallás tanulmányozásával.....

Külföldön szeretnék később továbbtanulni.

Nem szeretek ebbe az iskolába járni.....

Érdekesek a tanórák.....

Ez az iskola nem nekem való.....

Alig-alig vannak játékos feladatok a tanórákon.

Családunk a zsidó vallás előírásainak megfelelően él.....

Sokszor előfordul, hogy én és a társaim más-más egyéni feladatot kapunk a tanórákon.

A kis szünetek túl rövidek.....

Félek, amikor felmérőket, dolgozatokat írunk.....

Nagyon sokszor fordul elő, hogy nem értem a tanórán, amit a tanítóm, tanárom, vagy a többi gyerekek mond.....

Nagyon jó együtt lenni az osztálytársaimmal tanórákon és azokon kívül is.....

Nagyon szomorú lennék, ha itt kellene hagynom ezt az iskolát.....

A zsidó ünnepek az iskolában is nagy élményt jelentenek számomra.....

Nagyon szépen köszönjük a válaszaidat.

Kérdőív a Bét Menachem iskola diákjainak szülei számára

Ez a kérdőív az iskolában zajló nevelés, tanítás és tanulás felmérése érdekében készült. A felmérést mi végezzük: Nahalka István és Ercse Kriszta. Oktatási szakértők, kutatók vagyunk. Az iskola tanulóival már találkoztunk, amikor meglátogattuk tanóráikat. Többféle módszert használunk az elemzés során (tanórák megfigyelése, kérdőívek kitöltetése a gyerekekkel, a szülőkkel, a pedagógusokkal, interjúk készítése a fenntartó képviselőjével, szülőkkel, gyerekekkel, pedagógusokkal, iskolavezetőkkel, dokumentumok elemzése). A munka befejezéseként összeállítunk egy jelentést, és abban javaslatokat is teszünk majd arra, hogyan lehetne az iskolai munka még eredményesebb.

Arra kérjük Önöket, hogy válaszoljanak az alábbi kérdésekre. A legjobb, ha a szülők egymás között megbeszélik, de természetesen az is jó, ha valamelyik szülő tölti ki az ívet. Nem kell megadni a nevet, neveket! Mi sem tudjuk majd, hogy melyik lap kié. A kérdőíveket kizárólag mi fogjuk látni.

Meggyőződésünk, hogy a kérdőív kitöltésével, lehetőleg a kérdések mindegyikére válaszolva Önök is segíthetik az iskola továbbfejlesztését.

1. Kérjük, húzza alá a megfelelőt:

Édesanya vagyok. Édesapa vagyok. Együtt töltjük ki. Más, és pedig.....

Az ezutáni személyes információkat kérő kérdések esetén, ha ketten töltik ki a kérdőívet, kérjük, egyikük adatait adják meg.

2. Hány gyermeke jár a Bét Menachem iskolába jelenleg?

3. Hányadik osztályos/osztályosok?

3. Hány olyan gyermeke van, aki már végzett az iskolában?

4. Összesen hány gyermeke van?.....

5. Hány éves Ön?

6. Mi az iskolai végzettsége? Kérjük, húzza alá a megfelelőt!

Maximum 8 osztály Szakképesítés középfokon Érettségi Felsőoktatási diploma

7. (Reméljük, e kérdéssel nem sértünk bizonyos érzékenységet, ha Önök mégis így gondolják, akkor ne válaszoljanak rá!) Mi jellemző leginkább a családjuk valláshoz való viszonyára? Kérjük, húzzák alá a megfelelőt, vagy írják le a kipontozott részre.

Pontosan követjük az ortodox zsidó vallási és kulturális előírásokat.

Vallásos a családjunk, de nem követjük pontosan az előírásokat.

Családjunk tagjai önállóan eldöntik, eldöntötték, hogy miképpen viszonyulnak a valláshoz, közösen nem tartjuk a vallási szokásokat.

Családjunkban nincs vallásos ember, de kötődünk a zsidó kultúrához.

Más a jellemző ránk:.....

8. Milyen tanulónak tartja gyermekeit/gyermekét? Húzza alá azt, amelyiket igaznak tartja (annyi aláhúzás legyen, ahány gyermeke jár az iskolába)!

Ilyen tanuló a gyermekem/tanulók a gyermekeim:

Nagyon jó Jó Közepes Gyenge Nagyon gyenge

9. Az iskola kiválasztásának indokaira vagyunk kíváncsiak. Kérjük, értékelje 5, 4, 3, 2, 1 pontokkal a következő indokokat, és azt is, ha egyáltalán ez lehetséges, hogy várakozásaik mennyire teljesülnek, illetve eddigi tapasztalataik szerint mennyire teljesülhetnek. A következők szerint pontozzanak:

	Az első téglalapba (indok)	A második téglalapba (mennyire látszik teljesülni)
5	Kiemelt, elsőrendű indok	Teljes mértékben bevált, illetve nagyon jók a tapasztalatok
4	Fontos volt, de nem elsőrendű	Lényegében teljesült, inkább pozitívak a tapasztalatok
3	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	Ha a pozitív és a negatív tapasztalatokat tesszük a mérleg két serpenyőjébe, akkor kiegyensúlyozott a helyzet.
2	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet.	A rossz tapasztalatok vannak többségben.
1	Nem került szóba az indok	Egyáltalán nem teljesült az elvárásunk, e szempontból negatívan értékeljük a helyzetet

Ha 1-est írtak az első téglalapba, tehát szóba sem került az indok, kérjük, akkor is jelezzék a második téglalapban, hogy milyenek a tapasztalataik az adott szempontból. A lista végén lesznek olyan szempontok, amelyeknek a teljesülése nem értékelhető, ott csak a döntésben játszott szerepet kell értékelni.

A zsidó kultúra elemeinek hangsúlyos jelenléte az iskolában.....

A zsidó vallás gyakorlása, az arra való felkészülés az iskolában.....

A zsidó vallás tanulmányozására, ilyen területen való továbbtanulásra felkészítés.

Az iskolai közismereti (magyar nyelvű) oktatás magas színvonala.

Az iskolát jellemző szeretetteljes légkör, a gyermekeink biztonságának megteremtése.

Az iskola jó anyagi ellátottsága.

Úgy gondoltuk, hogy az iskola jól felkészíti gyermekünket/gyermekeinket a későbbi, magyarországi, magasabb szintű (jó középiskola, majd felsőoktatás) továbbtanulásra.

Az ezutáni iskolaválasztási szempontok esetén nincs értelme a teljesülés értékelésének, csak azt jelezzék, hogy mennyire játszott szerepet a döntésben.

Vonzó volt az iskola vezetésének és pedagógusainak hozzáállása.

Tájékozódunk az iskola korábbi eredményeivel kapcsolatban, és azokat jónak találtuk.

Vallásos nevelést adó iskolát kerestünk, és csak ez jöhetett szóba.....

Ha voltak más indokaik is az iskola választására, kérjük, röviden jelezzék ezeket:.....

10. Szintén pontozással jelezzék, hogy mennyire igazak a következő állítások az Önök családjára, gyermekeikre, illetve mennyire jól írja le az Önök véleményét.

5-öst adjanak, ha teljes mértékben igaz, illetve fedi a véleményüket
 4-est, ha lényegében igaz kevés kivétellel, illetve viszonylag jól visszaadja az Önök véleményét,
 3-ast, ha kiegyenlített a helyzet sokszor igaz, de sokszor nem,
 2-est, ha néha igaz, de többször nem, illetve jelentős mértékben eltér az Önök véleményétől,
 és 1-est, ha kifejezetten nem igaz Önökre nézve, illetve ha egyáltalán nem értenek egyet az állítással. Ha több gyermekük is jár az iskolába, akkor kérjük, egy általános tapasztalatot, véleményt jelezzenek a válaszukkal.

Gyermekünk nagyon elfárad az iskolában, nagyon nagy a terhelés

Az iskolában a magyar nyelven zajló oktatás magas színvonalú volt és az is maradt.....

Rendkívül fontos a számunkra, hogy gyermekünk nagyon részletesen, sok tanórán ismerkedjék a zsidó vallással.

Azt tartanánk jónak, ha ebbe az iskolába csak ortodox zsidó családok gyermekei járnának.

Gondolkodunk rajta, hogy gyermekünket átvisszük egy másik iskolába.

Nagyon jó a kapcsolatunk a gyermekünk pedagógusaival.

11. Az utolsó előtti kérdésben a gyermekükkel kapcsolatos céljaikról, törekvéseikről érdeklődünk. Ismét pontozással jelezzék, hogy mennyire érvényes az állítás Önökre.

5-öst adjanak, ha az állítás teljes mértékben érvényes Önökre.

4-est, ha lényegében érvényes, de van némi bizonytalanság.

3-ast adjanak, ha még nincs erős elhatározás az állításban leírtakkal kapcsolatban, nagyjából 50% az érvényesülésének eshetősége. Akkor is 3-ast adjanak, ha a kérdés még nem került szóba.

2-est adjanak, ha van némi esélye az állításban szereplő döntésnek, de ez az esély kicsi.

1-est adjanak, ha az állításban szereplő lehetőség mostani álláspontjuk szerint kizárt.

Gyermekünk külföldi tanulmányokra készül.....

Gyermekünk Magyarországon marad, itteni középiskolában tanul tovább.

Szeretnénk, ha gyermekünk majd valamely magyar felsőoktatási intézményben tanulna.....

Gyermekünk már az általános iskolai évei alatt is, de azt követően még intenzívebben zsidó vallási tanulmányokat folytat majd.....

Gyermekünk valamilyen, a zsidó valláshoz kötődő, vagy valamilyen segítői, pedagógusi pályára készül, ilyen irányban szeretnénk, ha továbbtanulna.....

12. Kérjük, ha a Bét Menachem iskola helyzetével, jövőjével kapcsolatban bármilyen fontos mondanivalója van, ami nem volt közölhető a fenti kérdésekre adott válaszokban, írja le ide. Megköszönjük azt is, ha jelzi, hogy fenti válaszai hol lehetnek – a kérdőív nem megfelelő szerkesztése miatt – félreérthetők, és hogy mi a tényleges helyzet.

.....

Nagyon szépen köszönjük a válaszait.

Kérdőív a Bét Menáchem iskola pedagógusai számára

Ez a kérdőív az iskolában zajló nevelés, tanítás és tanulás felmérése érdekében készült. A felmérést mi végezzük: Nahalka István és Ercse Kriszta. Oktatási szakértők, kutatók vagyunk. Már találkoztunk minden közismereti tantárgyat (magyarul) tanító kollégával, interjúk is készültek, tanórákat figyeltünk meg, a kérdőív csak néhány további információ megszerzését, és az eddigiek némi pontosítását szolgálja. Az elemzés során többféle módszert használunk (tanórák megfigyelése, kérdőívek kitöltetése a gyerekekkel, a szülőkkel, a pedagógusokkal, interjúk készítése a fenntartó képviselőjével, szülőkkel, gyerekekkel, pedagógusokkal, iskolavezetőkkel, dokumentumok elemzése). A munka befejezéseként összeállítunk egy jelentést, és abban javaslatokat is teszünk majd arra, hogyan lehetne az iskolai munka még eredményesebb.

Arra kérjük Önt, hogy válaszoljon az alábbi kérdésekre. Nem kell megadnia a nevét! Mi sem tudjuk majd, hogy melyik lap kié. A kérdőíveket kizárólag mi fogjuk látni.

Meggyőződésünk, hogy a kérdőív kitöltésével, lehetőleg a kérdések mindegyikére válaszolva Ön is segítheti az iskola továbbfejlesztését.

1. Kérjük, röviden írja le, hogyan került az iskolába. (Pályázás, felkérés, stb.)

.....

2. Hány év pedagógusi gyakorlattal rendelkezik?

3. Hány éve dolgozik a Bét Menáchem iskolában?

4. Milyen végzettséggel rendelkezik? Kérjük, húzza alá a megfelelőt, több aláhúzás is lehet.

Óvodapedagógus Tanító Tanár, éspedigszakon

Más, éspedig.....

5. Milyen munkakörökben, beosztásokban dolgozott eddig az oktatási pályafutása során?

Óvodapedagógus Tanító Tanár Iskolai vezető Fejlesztő pedagógus

Nevelési intézményben dolgozó nevelő Oktatási szakértő

Más, éspedig.....

6. Jelenlegi munkaköre az iskolában?

Tanító Tanár Iskolai vezető Fejlesztő pedagógus

Más, éspedig.....

7. Néhány, a pedagógusi tevékenységével kapcsolatos állítást fogalmazunk meg, kérjük, ezeket pontozza le aszerint, hogy jelenleg mennyire jellemző az Ön munkájára.

5-öst adjon, ha teljes mértékben jellemző,

4-est adjon, ha lényegében jellemző, de vannak kivételek,

3-ast adjon, ha az állítás érvényessége „valahol félúton van” a teljes mértékben jellemző és a teljes mértékben nem jellemző között,

2-est adjon, ha néha érvényes az állítás, de az esetek többségében nem,

és **1-est** adjon, ha az állítás egyáltalán nem jellemző Önre.

Tanóráimon a frontális munka mellett nagy súllyal szerepelnek a gyerekek együttműködését is	
---	--

lehetővé tevő munkaformák (kiscsoportos tevékenység, páros munka), ha indokolt, és nem pusztán egy tanuló van az órán.	
Tanóráimon a frontális munka mellett nagy súllyal szerepelnek (ha indokolt, és nem pusztán egy tanuló van az órán) differenciálásra módot adó munkaformák (csoportmunka, páros munka, személyre szóló feladatokkal végzett egyéni tevékenység).	
Mindent megtanítok, amit a helyi tanterv előír.	
A tanítás során egy adott, „hivatalos” tankönyvet követek.	
Törekszem rá, hogy a közös tanulnivaló mellett kielégítsem tanulóim egyéni fejlődésével kapcsolatos igényeit is.	
Minden lehetőség adott ahhoz, hogy a közös tanulnivaló mellett kielégítsem tanulóim egyéni fejlődésével kapcsolatos igényeit is.	
Sok fegyelmezési probléma van az osztályokban, ahol tanítok.	
Gyakran alkalmazom a játék módszerét.	
A tanóráimon a gyerekek rendszeresen végezhetnek mozgásos tevékenységeket.	
Egy tanévben egy osztályban (csak a legalább két fős osztályokat figyelembe véve) legalább ötször alkalmazom a szituációsjáték, szerepjáték módszerét.	
Egy tanévben egy osztályban (csak a legalább két fős osztályokat figyelembe véve) legalább ötször alkalmazom a vita módszerét.	
Egy tanévben egy osztályban (csak a legalább két fős osztályokat figyelembe véve) legalább ötször alkalmazom az ötletroham módszerét.	
Egy tanévben egy osztályban (csak a legalább két fős osztályokat figyelembe véve) legalább ötször alkalmazom a kiscsoportokban történő feladatmegoldás módszerét.	
Egy tanévben egy osztályban (csak a legalább két fős osztályokat figyelembe véve) legalább ötször alkalmazom a párokban történő feladatmegoldás módszerét.	

8. A következőkben inkább a véleményére vagyunk kíváncsiak. Szintén pontoznia kell. 5-4-3-2-1 pontokat adhat ismét, az 5-ös azt jelenti, hogy az Ön véleménye azonos a leírtakkal, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem ért egyet az állítással, és a többi pontot az egyetértése mértékének jelzésére használhatja a szokott módon.

Differenciálásra akkor van csak szükség, ha többet kell segíteni egy valamilyen okból elmaradó tanulónak (pl. SNI, BTMN tanuló, nem magyar az anyanyelve), vagy ha egy tehetséges tanuló a többiek által megoldottakhoz képest több feladatot igényel. Egyébként mindenkinek ugyanazt, ugyanolyan követelményeket felállítva és ugyanazokkal a feladatokkal kell tanítani.	
A frontális munka ugyan nem száműzendő az oktatásból, de az lenne a jó, ha a tanulók együttműködésére, valamint a differenciálásra módot adó munkaformák, vagyis a csoportmunka, a páros munka és a személyre szóló feladatok kiadásával zajló egyéni munka túlsúlyba kerülne.	
Szükség lenne rá, hogy szervezzünk iskolai, vagy alsó- illetve felsőtagozatos projekteket.	
Az iskolánkra jellemző alacsony csoportlétszámnak legfeljebb kisebb negatív hatásai vannak, sokkal jelentősebbek az előnyei (személyre szóló, közvetlen hatás, a folyamatos tevékenykedtetés lehetősége, intenzív figyelem minden tanulóra stb.).	
A mi iskolánkban, tekintettel a családok helyzetére, nem kell számolni azzal, hogy nagyobb számban találunk sajátos törődést igénylő, nehéz helyzetben lévő, a tanulásban rendszeresen és tartósan lemaradó gyerekeket.	
Nem fenntartható, nem megoldható problémamentesen, hogy iskolánkban együtt neveljük a már korán magasabb szintű zsidó tanulmányokat külföldön végezni kívánó gyerekeket, és azokat, akik Magyarországon szeretnének a későbbiekben továbbtanulni nem vallási területen.	
Itt a gyerekek jelentős, a hazai iskolákra jellemzőnél is nagyobb mértékben túlterheltek.	
Indokolt, és nem kell változtatni azon a gyakorlaton, hogy minden tanulónak ugyanannyi tanórán és ugyanakkora terjedelemben van héber nyelv, illetve vallásoktatás.	

Az iskolában a magyar nyelven zajló, közismereti oktatás színvonala csökkent.	
Közös munkával, kreatív ötletek felvetésével, vagyis a jelenlegi működés, a pedagógiai program átalakításával lenne lehetőség arra, hogy az iskola továbbra is a jelenleg is itt tanulókhöz hasonló kör számára végezzen nevelő, oktató munkát, a tanulói összetétel ugyanolyan maradjon.	

9. Az értékeléssel kapcsolatban az eddigi munkánk során még nem sikerült átfogó képet kialakítanunk. Kérjük, segítse munkánkat azzal, hogy leírja ide röviden, hogy milyen módszereket alkalmaz a leggyakrabban a tanulók értékelése során. Ha lehet, kérjük írjon le egy-két értékelési elvet is, amit a munkája során követ.

.....

10. Kérjük, ha a Bét Menáchem iskola helyzetével, jövőjével kapcsolatban bármilyen fontos mondanivalója van, ami nem volt közölhető a fenti kérdésekre adott válaszokban, írja le ide. Itt jelezheti azt is, ha a fenti kérdésekre adott válaszai közül valamelyik – a kérdőív szerkesztési problémái miatt – félreérthető lehet, és írja le a valódi helyzetet. Azt is itt jelezheti nekünk, hogy saját oktatói munkáját még milyen más, fontos jellegzetességek határozzák meg, amelyekre nem kérdeztünk rá.

.....

Nagyon szépen köszönjük a válaszait.

2. sz. melléklet: leíró statisztikai adatok

Tanulói kérdőív:

A tanuló neve

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Lány	21	53,8	55,3	55,3
	fiú	17	43,6	44,7	100,0
	Összesen	38	97,4	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	2,6		
Összesen		39	100,0		

Hány éves?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	8	9	23,1	23,1	23,1
	9	9	23,1	23,1	46,2
	10	9	23,1	23,1	69,2
	11	6	15,4	15,4	84,6
	12	3	7,7	7,7	92,3
	13	2	5,1	5,1	97,4
	14	1	2,6	2,6	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Hány éve jársz ebbe az iskolába?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	1	2	5,1	5,1	5,1
	2	12	30,8	30,8	35,9
	3	8	20,5	20,5	56,4
	4	7	17,9	17,9	74,4
	5	9	23,1	23,1	97,4
	8	1	2,6	2,6	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Járt-e más iskolába?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Nem	25	64,1	64,1	64,1
	Igen	14	35,9	35,9	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Hány évet járt más iskolába?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	0	25	64,1	64,1	64,1
	1	11	28,2	28,2	92,3
	2	1	2,6	2,6	94,9
	3	1	2,6	2,6	97,4

5	1	2,6	2,6	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Milyen tanulóknak tartod magad?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Gyenge	1	2,6	2,7	2,7
	Közepes	11	28,2	29,7	32,4
	Jó	20	51,3	54,1	86,5
	Nagyon jó	5	12,8	13,5	100,0
	Összesen	37	94,9	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	2	5,1		
Összesen		39	100,0		

1. szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %	
Érvényes	Angol	1	2,6	2,7	2,7	
	Ének	5	12,8	13,5	16,2	
	Hittan	1	2,6	2,7	18,9	
	Informatika	4	10,3	10,8	29,7	
	Magyar nyelv és irodalom	3	7,7	8,1	37,8	
	Matematika	12	30,8	32,4	70,3	
	Nyelvtan	2	5,1	5,4	75,7	
	Olvasás	3	7,7	8,1	83,8	
	Rajz	3	7,7	8,1	91,9	
	Természetismeret	1	2,6	2,7	94,6	
	Testnevelés	1	2,6	2,7	97,3	
	Zsidó történelem és kultúra	1	2,6	2,7	100,0	
	Összesen	37	94,9	100,0		
	Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	5,1		
	Összesen		39	100,0		

2. szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Fogalmazás	1	2,6	2,7	2,7
	Ének	3	7,7	8,1	10,8
	Hittan	2	5,1	5,4	16,2
	Informatika	7	17,9	18,9	35,1
	Írás	1	2,6	2,7	37,8
	Irodalom	1	2,6	2,7	40,5
	Matematika	5	12,8	13,5	54,1
	Nyelvtan	4	10,3	10,8	64,9
	Olvasás	6	15,4	16,2	81,1
	Rajz	2	5,1	5,4	86,5
	Techika	1	2,6	2,7	89,2
	Természetismeret	1	2,6	2,7	91,9

	Testnevelés	1	2,6	2,7	94,6
	Történelem	1	2,6	2,7	97,3
	Zsidó történelem és kultúra	1	2,6	2,7	100,0
	Összesen	37	94,9	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	5,1		
Összesen		39	100,0		

3. szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Biológia	1	2,6	3,4	3,4
	Ének	6	15,4	20,7	24,1
	Hittan	3	7,7	10,3	34,5
	Informatika	2	5,1	6,9	41,4
	Matematika	1	2,6	3,4	44,8
	Nyelvtan	5	12,8	17,2	62,1
	Olvasás	3	7,7	10,3	72,4
	Techika	2	5,1	6,9	79,3
	Természetismeret	2	5,1	6,9	86,2
	Testnevelés	4	10,3	13,8	100,0
	Összesen	29	74,4	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	10	25,6		
Összesen		39	100,0		

1. nem szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Angol	4	10,3	11,4	11,4
	Ének	1	2,6	2,9	14,3
	Fizika	2	5,1	5,7	20,0
	Ének	1	2,6	2,9	22,9
	Hittan	2	5,1	5,7	28,6
	Informatika	1	2,6	2,9	31,4
	Matematika	5	12,8	14,3	45,7
	Nyelvtan	6	15,4	17,1	62,9
	Olvasás	2	5,1	5,7	68,6
	Rajz	3	7,7	8,6	77,1
	Techika	1	2,6	2,9	80,0
	Természetismeret	2	5,1	5,7	85,7
	Testnevelés	2	5,1	5,7	91,4
	Történelem	3	7,7	8,6	100,0
	Összesen	35	89,7	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	4	10,3		
Összesen		39	100,0		

2. nem szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %

Érvényes	Angol	6	15,4	24,0	24,0
	Fogalmazás	3	7,7	12,0	36,0
	Kémia	1	2,6	4,0	40,0
	Magyar nyelv és irodalom	1	2,6	4,0	44,0
	Matematika	2	5,1	8,0	52,0
	Nyelvtan	4	10,3	16,0	68,0
	Olvasás	1	2,6	4,0	72,0
	Rajz	1	2,6	4,0	76,0
	Természetismeret	2	5,1	8,0	84,0
	Testnevelés	3	7,7	12,0	96,0
	Történelem	1	2,6	4,0	100,0
	Összesen	25	64,1	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	14	35,9		
Összesen		39	100,0		

3. nem szeretett tantárgy

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Angol	1	2,6	5,3	5,3
	Ének	2	5,1	10,5	15,8
	Irodalom	1	2,6	5,3	21,1
	Magyar nyelv és irodalom	1	2,6	5,3	26,3
	Matematika	2	5,1	10,5	36,8
	Nyelvtan	3	7,7	15,8	52,6
	Olvasás	1	2,6	5,3	57,9
	Rajz	2	5,1	10,5	68,4
	Természetismeret	4	10,3	21,1	89,5
	Testnevelés	2	5,1	10,5	100,0
	Összesen	19	48,7	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	20	51,3		
Összesen		39	100,0		

A tanuló anyanyelve

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Angol	2	5,1	5,1	5,1
	Héber	9	23,1	23,1	28,2
	Magyar	27	69,2	69,2	97,4
	Jiddis	1	2,6	2,6	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Tud angolul?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igen	24	61,5	100,0	100,0
Hiányzó adat	Nem	15	38,5		
Összesen		39	100,0		

Tud héberül?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igen	37	94,9	100,0	100,0
Hiányzó adat	Nem	2	5,1		
Összesen		39	100,0		

Tud magyarul?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igen	38	97,4	100,0	100,0
Hiányzó adat	Nem	1	2,6		
Összesen		39	100,0		

Tud japánul?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igen	2	5,1	100,0	100,0
Hiányzó adat	Nem	37	94,9		
Összesen		39	100,0		

Tud jiddisül?

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igen	2	5,1	100,0	100,0
Hiányzó adat	Nem	37	94,9		
Összesen		39	100,0		

Melyik nyelvet ismeri a legjobban

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Angol	1	2,6	2,6	2,6
	Héber	11	28,2	28,2	30,8
	Magyar	27	69,2	69,2	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Nagyon jól érzem magam az iskolában szinte mindig.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Ritkán igaz	3	7,7	7,7	7,7
	Igaz is meg nem is	12	30,8	30,8	38,5
	Igaz, de vannak kivételek	16	41,0	41,0	79,5
	Teljes mértékben igaz	8	20,5	20,5	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

A tanítási nap végére, de sokszor már korábban is nagyon elfáradok.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Ritkán igaz	3	7,7	7,7	7,7
	Igaz is meg nem is	5	12,8	12,8	20,5

Igaz, de vannak kivételek	17	43,6	43,6	64,1
Teljes mértékben igaz	14	35,9	35,9	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

A tanórák többségében csoportosan vagy párokban végzünk feladatokat.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes				
Egyáltalán nem igaz	5	12,8	12,8	12,8
Ritkán igaz	9	23,1	23,1	35,9
Igaz is meg nem is	12	30,8	30,8	66,7
Igaz, de vannak kivételek	11	28,2	28,2	94,9
Teljes mértékben igaz	2	5,1	5,1	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Nagyon fontos a számomra, amit a zsidó kultúráról és vallásról tanulunk.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes				
Egyáltalán nem igaz	2	5,1	5,1	5,1
Ritkán igaz	3	7,7	7,7	12,8
Igaz is meg nem is	4	10,3	10,3	23,1
Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	12,8	35,9
Teljes mértékben igaz	25	64,1	64,1	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Tanórákon kívül is nagyon szeretek együtt lenni az osztálytársaimmal.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes				
Egyáltalán nem igaz	1	2,6	2,6	2,6
Ritkán igaz	2	5,1	5,1	7,7
Igaz is meg nem is	3	7,7	7,7	15,4
Igaz, de vannak kivételek	12	30,8	30,8	46,2
Teljes mértékben igaz	21	53,8	53,8	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Az iskolában a tanítóink, tanáraink megértők, kedvesek, nagyon szeretem őket.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes				
Ritkán igaz	2	5,1	5,1	5,1
Igaz is meg nem is	9	23,1	23,1	28,2
Igaz, de vannak kivételek	11	28,2	28,2	56,4
Teljes mértékben igaz	17	43,6	43,6	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

A szüleim nem tartják jónak az iskolát.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes				
Egyáltalán nem igaz	19	48,7	51,4	51,4
Ritkán igaz	6	15,4	16,2	67,6

	Igaz is meg nem is	5	12,8	13,5	81,1
	Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	13,5	94,6
	Teljes mértékben igaz	2	5,1	5,4	100,0
	Összesen	37	94,9	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	2	5,1		
Összesen		39	100,0		

Középiskolába, utána egyetemre vagy főiskolára szeretnék járni Magyarországon.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	18	46,2	51,4	51,4
	Igaz is meg nem is	5	12,8	14,3	65,7
	Igaz, de vannak kivételek	1	2,6	2,9	68,6
	Teljes mértékben igaz	11	28,2	31,4	100,0
	Összesen	35	89,7	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	4	10,3		
Összesen		39	100,0		

Túl sok időt töltünk el a zsidó kultúra és vallás tanulmányozásával.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	17	43,6	43,6	43,6
	Ritkán igaz	4	10,3	10,3	53,8
	Igaz is meg nem is	10	25,6	25,6	79,5
	Igaz, de vannak kivételek	3	7,7	7,7	87,2
	Teljes mértékben igaz	5	12,8	12,8	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Külföldön szeretnék később továbbtanulni.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	8	20,5	22,2	22,2
	Ritkán igaz	3	7,7	8,3	30,6
	Igaz is meg nem is	5	12,8	13,9	44,4
	Igaz, de vannak kivételek	4	10,3	11,1	55,6
	Teljes mértékben igaz	16	41,0	44,4	100,0
	Összesen	36	92,3	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	3	7,7		
Összesen		39	100,0		

Nem szeretek ebbe az iskolába járni.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	18	46,2	46,2	46,2
	Ritkán igaz	7	17,9	17,9	64,1
	Igaz is meg nem is	6	15,4	15,4	79,5
	Igaz, de vannak kivételek	7	17,9	17,9	97,4
	Teljes mértékben igaz	1	2,6	2,6	100,0

Összesen	39	100,0	100,0
----------	----	-------	-------

Érdekesek a tanórák.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes Egyáltalán nem igaz	1	2,6	2,6	2,6
Ritkán igaz	2	5,1	5,1	7,7
Igaz is meg nem is	13	33,3	33,3	41,0
Igaz, de vannak kivételek	10	25,6	25,6	66,7
Teljes mértékben igaz	13	33,3	33,3	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Ez az iskola nem nekem való.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes Egyáltalán nem igaz	21	53,8	53,8	53,8
Ritkán igaz	9	23,1	23,1	76,9
Igaz is meg nem is	3	7,7	7,7	84,6
Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	12,8	97,4
Teljes mértékben igaz	1	2,6	2,6	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Alig-alig vannak játékos feladatok a tanórákon.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes Egyáltalán nem igaz	10	25,6	25,6	25,6
Ritkán igaz	6	15,4	15,4	41,0
Igaz is meg nem is	8	20,5	20,5	61,5
Igaz, de vannak kivételek	8	20,5	20,5	82,1
Teljes mértékben igaz	7	17,9	17,9	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Családunk a zsidó vallás előírásainak megfelelően él.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes Egyáltalán nem igaz	4	10,3	10,3	10,3
Ritkán igaz	3	7,7	7,7	17,9
Igaz is meg nem is	2	5,1	5,1	23,1
Igaz, de vannak kivételek	4	10,3	10,3	33,3
Teljes mértékben igaz	26	66,7	66,7	100,0
Összesen	39	100,0	100,0	

Sokszor előfordul, hogy én és a társaim más-más egyéni feladatot kapunk a tanórákon.

	N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes Egyáltalán nem igaz	11	28,2	28,9	28,9
Ritkán igaz	5	12,8	13,2	42,1
Igaz is meg nem is	9	23,1	23,7	65,8

	Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	13,2	78,9
	Teljes mértékben igaz	8	20,5	21,1	100,0
	Összesen	38	97,4	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	2,6		
Összesen		39	100,0		

A kis szünetek túl rövidek.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Igaz is meg nem is	7	17,9	17,9	17,9
	Igaz, de vannak kivételek	4	10,3	10,3	28,2
	Teljes mértékben igaz	28	71,8	71,8	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Félek, amikor felmérőket, dolgozatokat írunk.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	7	17,9	18,4	18,4
	Ritkán igaz	5	12,8	13,2	31,6
	Igaz is meg nem is	10	25,6	26,3	57,9
	Igaz, de vannak kivételek	11	28,2	28,9	86,8
	Teljes mértékben igaz	5	12,8	13,2	100,0
	Összesen	38	97,4	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	2,6		
Összesen		39	100,0		

Nagyon sokszor fordul elő, hogy nem értem a tanórán, amit a tanítóm, tanárom, vagy a többi gyerek mond.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	6	15,4	15,4	15,4
	Ritkán igaz	9	23,1	23,1	38,5
	Igaz is meg nem is	12	30,8	30,8	69,2
	Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	12,8	82,1
	Teljes mértékben igaz	7	17,9	17,9	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Nagyon jó együtt lenni az osztálytársaimmal tanórákon és azokon kívül is.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	2	5,1	5,3	5,3
	Ritkán igaz	2	5,1	5,3	10,5
	Igaz is meg nem is	5	12,8	13,2	23,7
	Igaz, de vannak kivételek	12	30,8	31,6	55,3
	Teljes mértékben igaz	17	43,6	44,7	100,0
	Összesen	38	97,4	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	2,6		
Összesen		39	100,0		

Nagyon szomorú lennék, ha itt kellene hagynom ezt az iskolát.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	2	5,1	5,1	5,1
	Ritkán igaz	5	12,8	12,8	17,9
	Igaz is meg nem is	12	30,8	30,8	48,7
	Igaz, de vannak kivételek	5	12,8	12,8	61,5
	Teljes mértékben igaz	15	38,5	38,5	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

A zsidó ünnepek az iskolában is nagy élményt jelentenek számomra.

		N	%	Érvényes %	Kumulált %
Érvényes	Egyáltalán nem igaz	2	5,1	5,1	5,1
	Ritkán igaz	2	5,1	5,1	10,3
	Igaz is meg nem is	6	15,4	15,4	25,6
	Igaz, de vannak kivételek	6	15,4	15,4	41,0
	Teljes mértékben igaz	23	59,0	59,0	100,0
	Összesen	39	100,0	100,0	

Szülői kérdőív**Ki tölti ki a kérdőívet?**

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Édesanya	12	60,0	60,0	60,0
	Édesapa	6	30,0	30,0	90,0
	Együtt	2	10,0	10,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Hány gyereke jár a Bét Menáchem iskolába?

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	1	10	50,0	50,0	50,0
	2	7	35,0	35,0	85,0
	3	3	15,0	15,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Hányadikos a legidősebb gyerek?

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	1	2	10,0	10,0	10,0
	2	3	15,0	15,0	25,0
	3	4	20,0	20,0	45,0
	4	4	20,0	20,0	65,0
	5	4	20,0	20,0	85,0
	6	2	10,0	10,0	95,0
	8	1	5,0	5,0	100,0

Összesen	20	100,0	100,0
----------	----	-------	-------

Hányadikos a második gyerek?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	2	4	20,0	44,4
	3	1	5,0	11,1
	4	2	10,0	22,2
	5	1	5,0	11,1
	7	1	5,0	11,1
	Összesen	9	45,0	100,0
Hiányzó adat	Nincs második gyerek	11	55,0	
Összesen	20	100,0		

Hányadikos a harmadik gyerek?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	1	1	5,0	33,3
	2	1	5,0	33,3
	4	1	5,0	33,3
	Összesen	3	15,0	100,0
Hiányzó adat	Nincs harmadik gyerek	17	85,0	
Összesen	20	100,0		

Hány olyan gyereke van, aki már végzett az iskolában?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	0	17	85,0	85,0
	1	2	10,0	95,0
	2	1	5,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0

Hány gyermeke van?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	1	3	15,0	15,0
	2	8	40,0	40,0
	3	2	10,0	10,0
	4	2	10,0	10,0
	5	2	10,0	10,0
	6	1	5,0	5,0
	7	2	10,0	10,0
	Összesen	20	100,0	100,0

Hány éves?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	32	1	5,0	5,0

34	1	5,0	5,0	10,0
36	1	5,0	5,0	15,0
38	2	10,0	10,0	25,0
40	1	5,0	5,0	30,0
42	1	5,0	5,0	35,0
43	1	5,0	5,0	40,0
44	2	10,0	10,0	50,0
45	1	5,0	5,0	55,0
46	2	10,0	10,0	65,0
51	2	10,0	10,0	75,0
54	2	10,0	10,0	85,0
56	1	5,0	5,0	90,0
57	1	5,0	5,0	95,0
58	1	5,0	5,0	100,0
Összesen	20	100,0	100,0	

Iskolai végzettség

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Maximum általános iskolai 8 osztály	1	5,0	5,0	5,0
Érettségi	1	5,0	5,0	10,0
Felsőoktatási diploma	18	90,0	90,0	100,0
Összesen	20	100,0	100,0	

Mi jellemző leginkább a családra a valláshoz való viszony szempontjából?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Ortodox előírások pontos követése	6	30,0	33,3	33,3
Vallásos család, de nem pontos követés	3	15,0	16,7	50,0
Egyénileg autonómia, közösen nem	4	20,0	22,2	72,2
Nem vallásosak, de kötődnek a zsidó kultúrához	5	25,0	27,8	100,0
Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	2	10,0		
Összesen	20	100,0		

Milyen tanuló a legidősebb gyermek?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
4	11	55,0	55,0	55,0
5	9	45,0	45,0	100,0
Összesen	20	100,0	100,0	

Milyen tanuló a második gyermek?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
3	1	5,0	16,7	16,7
4	3	15,0	50,0	66,7

	5	2	10,0	33,3	100,0
	Összesen	6	30,0	100,0	
Hiányzó adat	Nincs második gyermek	14	70,0		
Összesen		20	100,0		

Milyen tanuló a harmadik gyermek?

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	4	2	10,0	50,0	50,0
	5	2	10,0	50,0	100,0
	Összesen	4	20,0	100,0	
Hiányzó adat	Nincs harmadik gyermek	16	80,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 1: A zsidó kultúra elemeinek hangsúlyos jelenléte az iskolában.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	2	10,0	11,1	11,1
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	2	10,0	11,1	22,2
	Fontos volt, de nem elsőrendű	6	30,0	33,3	55,6
	Kemelt, elsőrendű indok	8	40,0	44,4	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 1: A zsidó kultúra elemeinek hangsúlyos jelenléte az iskolában.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Középen	3	15,0	15,8	15,8
	Lényegében teljesült	4	20,0	21,1	36,8
	Teljes mértékben teljesült	12	60,0	63,2	100,0
	Összesen	19	95,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	5,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 2: A zsidó vallás gyakorlása, az arra való felkészülés az iskolában.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	5	25,0	27,8	27,8
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	1	5,0	5,6	33,3
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	3	15,0	16,7	50,0
	Fontos volt, de nem elsőrendű	2	10,0	11,1	61,1
	Kemelt, elsőrendű indok	7	35,0	38,9	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 2: A zsidó vallás gyakorlása, az arra való felkészülés az iskolában.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %

Érvényes	Középen	1	5,0	5,6	5,6
	Lényegében teljesült	3	15,0	16,7	22,2
	Teljes mértékben teljesült	14	70,0	77,8	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 3: A zsidó vallás tanulmányozására, ilyen területen való továbbtanulásra felkészítés.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	6	30,0	33,3	33,3
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	1	5,0	5,6	38,9
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	4	20,0	22,2	61,1
	Fontos volt, de nem elsőrendű	2	10,0	11,1	72,2
	Kemelt, elsőrendű indok	5	25,0	27,8	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 3: A zsidó vallás tanulmányozására, ilyen területen való továbbtanulásra felkészítés.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	A rossz tapasztalatok vannak többségben	1	5,0	5,9	5,9
	Középen	1	5,0	5,9	11,8
	Lényegében teljesült	7	35,0	41,2	52,9
	Teljes mértékben teljesült	8	40,0	47,1	100,0
	Összesen	17	85,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	3	15,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 4: Az iskolai közismereti (magyar nyelvű) oktatás magas színvonala.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	1	5,0	5,6	5,6
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	1	5,0	5,6	11,1
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	4	20,0	22,2	33,3
	Fontos volt, de nem elsőrendű	3	15,0	16,7	50,0
	Kemelt, elsőrendű indok	9	45,0	50,0	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 4: Az iskolai közismereti (magyar nyelvű) oktatás magas színvonala.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	A rossz tapasztalatok vannak többségben	1	5,0	5,3	5,3
	Középen	5	25,0	26,3	31,6
	Lényegében teljesült	7	35,0	36,8	68,4
	Teljes mértékben teljesült	6	30,0	31,6	100,0

	Összesen	19	95,0	100,0
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	5,0	
Összesen		20	100,0	

Indok - 5: Az iskolát jellemző szeretetteljes légkör, a gyermekeink biztonságának megteremtése.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	1	5,0	5,6	5,6
	Fontos volt, de nem elsőrendű	2	10,0	11,1	16,7
	Kemelt, elsőrendű indok	15	75,0	83,3	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 5: Az iskolát jellemző szeretetteljes légkör, a gyermekeink biztonságának megteremtése.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	A rossz tapasztalatok vannak többségben	1	5,0	5,3	5,3
	Középen	4	20,0	21,1	26,3
	Lényegében teljesült	1	5,0	5,3	31,6
	Teljes mértékben teljesült	13	65,0	68,4	100,0
	Összesen	19	95,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	5,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 6: Az iskola jó anyagi ellátottsága.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	2	10,0	11,1	11,1
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	8	40,0	44,4	55,6
	Fontos volt, de nem elsőrendű	5	25,0	27,8	83,3
	Kemelt, elsőrendű indok	3	15,0	16,7	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 6: Az iskola jó anyagi ellátottsága.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	A rossz tapasztalatok vannak többségben	1	5,0	5,3	5,3
	Középen	3	15,0	15,8	21,1
	Lényegében teljesült	6	30,0	31,6	52,6
	Teljes mértékben teljesült	9	45,0	47,4	100,0
	Összesen	19	95,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	1	5,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 7: Az iskola jól felkészíti gyermekünket a későbbi, magyarországi, magasabb szintű továbbtanulásra.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %

Érvényes	Nem került szóba	3	15,0	18,8	18,8
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	2	10,0	12,5	31,3
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	3	15,0	18,8	50,0
	Fontos volt, de nem elsőrendű	5	25,0	31,3	81,3
	Kemelt, elsőrendű indok	3	15,0	18,8	100,0
	Összesen	16	80,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	4	20,0		
Összesen		20	100,0		

Teljesülés - 7: Az iskola jól felkészíti gyermekünket a későbbi, magyarországi, magasabb szintű továbbtanulásra.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	A rossz tapasztalatok vannak többségben	2	10,0	11,8	11,8
	Középen	6	30,0	35,3	47,1
	Lényegében teljesült	5	25,0	29,4	76,5
	Teljes mértékben teljesült	4	20,0	23,5	100,0
	Összesen	17	85,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt, vagy nem egyértelmű	3	15,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 8: Vonzó volt az iskola vezetésének és pedagógusainak hozzáállása.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	1	5,0	5,6	5,6
	Fontos volt, de nem elsőrendű	7	35,0	38,9	44,4
	Kemelt, elsőrendű indok	10	50,0	55,6	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 9: Tájékozódunk az iskola korábbi eredményeivel kapcsolatban, és azokat jónak találtuk.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	6	30,0	35,3	35,3
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	2	10,0	11,8	47,1
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	4	20,0	23,5	70,6
	Fontos volt, de nem elsőrendű	3	15,0	17,6	88,2
	Kemelt, elsőrendű indok	2	10,0	11,8	100,0
	Összesen	17	85,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	3	15,0		
Összesen		20	100,0		

Indok - 10: Vallásos nevelést adó iskolát kerestünk, és csak ez jöhetett szóba.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem került szóba	3	15,0	16,7	16,7
	Számításba vették, de végül nem játszott szerepet	2	10,0	11,1	27,8
	Számításba vették, de nem volt nagyon fontos	1	5,0	5,6	33,3
	Fontos volt, de nem elsőrendű	1	5,0	5,6	38,9

	Kemelt, elsőrendű indok	11	55,0	61,1	100,0
	Összesen	18	90,0	100,0	
Hiányzó adat	Nem válaszolt	2	10,0		
Összesen		20	100,0		

Gyermekünk nagyon elfárad az iskolában, nagyon nagy a terhelés

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kifejezetten hamis	2	10,0	10,0	10,0
	Jelentős mértékben eltér a szülők véleményétől	1	5,0	5,0	15,0
	Kiegyenlített a helyzet	10	50,0	50,0	65,0
	Lényegében igaz	1	5,0	5,0	70,0
	Teljes mértékben igaz	6	30,0	30,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Az iskolában a magyar nyelven zajló oktatás magas színvonalú volt és az is maradt.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Jelentős mértékben eltér a szülők véleményétől	2	10,0	10,0	10,0
	Kiegyenlített a helyzet	6	30,0	30,0	40,0
	Lényegében igaz	8	40,0	40,0	80,0
	Teljes mértékben igaz	4	20,0	20,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Rendkívül fontos a számunkra, hogy gyermekünk nagyon részletesen, sok tanórában ismerkedjék a zsidó vallással.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kifejezetten hamis	3	15,0	15,0	15,0
	Jelentős mértékben eltér a szülők véleményétől	4	20,0	20,0	35,0
	Kiegyenlített a helyzet	2	10,0	10,0	45,0
	Lényegében igaz	3	15,0	15,0	60,0
	Teljes mértékben igaz	8	40,0	40,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Gondolkodunk rajta, hogy gyermekünket átvisszük egy másik iskolába.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kifejezetten hamis	9	45,0	45,0	45,0
	Jelentős mértékben eltér a szülők véleményétől	1	5,0	5,0	50,0
	Kiegyenlített a helyzet	5	25,0	25,0	75,0
	Lényegében igaz	3	15,0	15,0	90,0
	Teljes mértékben igaz	2	10,0	10,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Nagyon jó a kapcsolatunk a gyermekünk pedagógusaival.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kiegyenlített a helyzet	1	5,0	5,0	5,0

Lényegében igaz	3	15,0	15,0	20,0
Teljes mértékben igaz	16	80,0	80,0	100,0
Összesen	20	100,0	100,0	

Gyermekünk külföldi tanulmányokra készül.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kizárt	2	10,0	10,0	10,0
	Van némi esélye, de kicsi	1	5,0	5,0	15,0
	Még nincs erős elhatározás, 50-50%	5	25,0	25,0	40,0
	Lényegében érvényes	4	20,0	20,0	60,0
	Teljes mértékben érvényes	8	40,0	40,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Gyermekünk Magyarországon marad, itteni középiskolában tanul tovább.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kizárt	5	25,0	25,0	25,0
	Van némi esélye, de kicsi	1	5,0	5,0	30,0
	Még nincs erős elhatározás, 50-50%	3	15,0	15,0	45,0
	Lényegében érvényes	4	20,0	20,0	65,0
	Teljes mértékben érvényes	7	35,0	35,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Szeretnénk, ha gyermekünk majd valamely magyar felsőoktatási intézményben tanulna.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kizárt	4	20,0	20,0	20,0
	Van némi esélye, de kicsi	3	15,0	15,0	35,0
	Még nincs erős elhatározás, 50-50%	3	15,0	15,0	50,0
	Lényegében érvényes	3	15,0	15,0	65,0
	Teljes mértékben érvényes	7	35,0	35,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Gyermekünk már az általános iskolai évei alatt is, de azt követően még intenzívebben zsidó vallási tanulmányokat folytat majd.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Kizárt	7	35,0	35,0	35,0
	Van némi esélye, de kicsi	4	20,0	20,0	55,0
	Még nincs erős elhatározás, 50-50%	3	15,0	15,0	70,0
	Lényegében érvényes	1	5,0	5,0	75,0
	Teljes mértékben érvényes	5	25,0	25,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Gyermekünk valamilyen, a zsidó valláshoz kötődő, vagy valamilyen segítői, pedagógusi pályára készül, ilyen irányban szeretnénk, ha továbbtanulna.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %

Érvényes	Kizárt	9	45,0	45,0	45,0
	Van némi esélye, de kicsi	3	15,0	15,0	60,0
	Még nincs erős elhatározás, 50-50%	3	15,0	15,0	75,0
	Lényegében érvényes	3	15,0	15,0	90,0
	Teljes mértékben érvényes	2	10,0	10,0	100,0
	Összesen	20	100,0	100,0	

Pedagógus kérdőív:

Hány év pedagógiai gyakorlattal rendelkezik?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes 0	2	20,0	20,0	20,0
5	1	10,0	10,0	30,0
8	1	10,0	10,0	40,0
9	1	10,0	10,0	50,0
11	1	10,0	10,0	60,0
13	1	10,0	10,0	70,0
15	1	10,0	10,0	80,0
16	1	10,0	10,0	90,0
36	1	10,0	10,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Hány éve dolgozik a Bét Menáchem iskolában?

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes 0	1	10,0	10,0	10,0
1	1	10,0	10,0	20,0
3	2	20,0	20,0	40,0
6	1	10,0	10,0	50,0
7	2	20,0	20,0	70,0
8	3	30,0	30,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Óvodapedagógus végzettséggel rendelkezik

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Nem	9	90,0	90,0	90,0
Igen	1	10,0	10,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Tanítói végzettséggel rendelkezik

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Nem	5	50,0	50,0	50,0
Igen	5	50,0	50,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Tanári végzettséggel rendelkezik

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	4	40,0	40,0	40,0
	Igen	6	60,0	60,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Közoktatási vezető

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: óvodapedagógus

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: tanító

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	5	50,0	50,0	50,0
	Igen	5	50,0	50,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: tanár

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	5	50,0	50,0	50,0
	Igen	5	50,0	50,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: nevelési intézményben dolgozó nevelő

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: oktatási szakértő

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	10	100,0	100,0	100,0

Eddigi munkakörök: napközis nevelő

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %

Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: pedagógiai asszisztens

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Eddigi munkakörök: munkaközösségvezető

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	9	90,0	90,0	90,0
	Igen	1	10,0	10,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Mostani munkakör: tanító

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	5	50,0	50,0	50,0
	Igen	5	50,0	50,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Mostani munkakör: tanár

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	5	50,0	50,0	50,0
	Igen	5	50,0	50,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Mostani munkakör: iskolai vezető

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	8	80,0	80,0	80,0
	Igen	2	20,0	20,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Munkaközösségvezető

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Nem	8	80,0	80,0	80,0
	Igen	2	20,0	20,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Tanóráimon a frontális munka mellett nagy súllyal szerepelnek a gyerekek együttműködését is lehetővé tevő munkaformák

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %

Érvényes	Inkább nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Valahol félúton	1	10,0	10,0	20,0
	Lényegében jellemző	5	50,0	50,0	70,0
	Teljes mértékben jellemző	3	30,0	30,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Tanóráimon a frontális munka mellett nagy súllyal szerepelnek differenciálásra módot adó munkaformák

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Valahol félúton	2	20,0	20,0	20,0
	Lényegében jellemző	2	20,0	20,0	40,0
	Teljes mértékben jellemző	6	60,0	60,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Mindent megtanítok, amit a helyi tanterv előír.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Egyáltalán nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Inkább nem jellemző	1	10,0	10,0	20,0
	Valahol félúton	1	10,0	10,0	30,0
	Lényegében jellemző	7	70,0	70,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

A tanítás során egy adott, „hivatalos” tankönyvet követek.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Egyáltalán nem jellemző	3	30,0	30,0	30,0
	Valahol félúton	3	30,0	30,0	60,0
	Lényegében jellemző	4	40,0	40,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Töreksem rá, hogy a közös tanulivaló mellett kielégítsem tanulóim egyéni fejlődésével kapcsolatos igényeit is.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Teljes mértékben jellemző	10	100,0	100,0	100,0

Minden lehetőség adott ahhoz, hogy a közös tanulivaló mellett kielégítsem tanulóim egyéni fejlődésével kapcsolatos igényeit is.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes	Inkább nem jellemző	2	20,0	20,0	20,0
	Valahol félúton	4	40,0	40,0	60,0
	Lényegében jellemző	2	20,0	20,0	80,0
	Teljes mértékben jellemző	2	20,0	20,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Sok fegyelmezési probléma van az osztályokban, ahol tanítok.

		N	%	Érvényes %	Kumulatív %
--	--	---	---	------------	-------------

Érvényes	Egyáltalán nem jellemző	3	30,0	30,0	30,0
	Inkább nem jellemző	3	30,0	30,0	60,0
	Valahol félúton	2	20,0	20,0	80,0
	Lényegében jellemző	2	20,0	20,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Gyakran alkalmazom a játék módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %	
Érvényes	Inkább nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Valahol félúton	1	10,0	10,0	20,0
	Lényegében jellemző	3	30,0	30,0	50,0
	Teljes mértékben jellemző	5	50,0	50,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

A tanóráimon a gyerekek rendszeresen végezhetnek mozgásos tevékenységeket.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %	
Érvényes	Egyáltalán nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Valahol félúton	1	10,0	10,0	20,0
	Lényegében jellemző	5	50,0	50,0	70,0
	Teljes mértékben jellemző	3	30,0	30,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Egy tanévben egy osztályban legalább ötször alkalmazom a szituációjáték, szerepjáték módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %	
Érvényes	Inkább nem jellemző	3	30,0	30,0	30,0
	Lényegében jellemző	3	30,0	30,0	60,0
	Teljes mértékben jellemző	4	40,0	40,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Egy tanévben egy osztályban legalább ötször alkalmazom a vita módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %	
Érvényes	Egyáltalán nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Inkább nem jellemző	1	10,0	10,0	20,0
	Valahol félúton	4	40,0	40,0	60,0
	Lényegében jellemző	1	10,0	10,0	70,0
	Teljes mértékben jellemző	3	30,0	30,0	100,0
	Összesen	10	100,0	100,0	

Egy tanévben egy osztályban legalább ötször alkalmazom az ötletroham módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %	
Érvényes	Inkább nem jellemző	1	10,0	10,0	10,0
	Valahol félúton	3	30,0	30,0	40,0

Lényegében jellemző	4	40,0	40,0	80,0
Teljes mértékben jellemző	2	20,0	20,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Egy tanévben egy osztályban legalább ötször alkalmazom a kiscsoportokban történő feladatmegoldás módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Valahol félúton	3	30,0	30,0	30,0
Lényegében jellemző	2	20,0	20,0	50,0
Teljes mértékben jellemző	5	50,0	50,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Egy tanévben egy osztályban legalább ötször alkalmazom a párokban történő feladatmegoldás módszerét.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Valahol félúton	1	10,0	10,0	10,0
Lényegében jellemző	3	30,0	30,0	40,0
Teljes mértékben jellemző	6	60,0	60,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Differenciálásra akkor van csak szükség...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Egyáltalán nem ért egyet	1	10,0	10,0	10,0
Inkább nem ért egyet	1	10,0	10,0	20,0
Középen áll a véleménye	2	20,0	20,0	40,0
Inkább egyetért	4	40,0	40,0	80,0
Teljes mértékben egyetért	2	20,0	20,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

A frontális munka ugyan nem számúzendő az oktatásból, de...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Középen áll a véleménye	2	20,0	20,0	20,0
Inkább egyetért	2	20,0	20,0	40,0
Teljes mértékben egyetért	6	60,0	60,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Szükség lenne rá, hogy szervezzünk iskolai, vagy alsó- illetve felsőtagozatos projekteket.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes Inkább nem ért egyet	1	10,0	10,0	10,0
Inkább egyetért	2	20,0	20,0	30,0
Teljes mértékben egyetért	7	70,0	70,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Az iskolánkra jellemző alacsony csoportlétszámnak legfeljebb kisebb negatív hatásai vannak,...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Inkább nem ért egyet	1	10,0	10,0	10,0
Középen áll a véleménye	2	20,0	20,0	30,0
Inkább egyetért	5	50,0	50,0	80,0
Teljes mértékben egyetért	2	20,0	20,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

A mi iskolánkban, tekintettel a családok helyzetére, nem kell számolni azzal, hogy...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Egyáltalán nem ért egyet	2	20,0	20,0	20,0
Inkább nem ért egyet	2	20,0	20,0	40,0
Középen áll a véleménye	3	30,0	30,0	70,0
Inkább egyetért	3	30,0	30,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Nem fenntartható, nem megoldható problémamentesen, hogy iskolánkban együtt neveljük a...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Inkább egyetért	4	40,0	40,0	40,0
Teljes mértékben egyetért	6	60,0	60,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Itt a gyerekek jelentős, a hazai iskolákra jellemzőnél is nagyobb mértékben túlterheltek.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Inkább egyetért	1	10,0	10,0	10,0
Teljes mértékben egyetért	9	90,0	90,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Indokolt, és nem kell változtatni azon a gyakorlaton, hogy minden tanulónak ugyanannyi tanórában és ugyanakkora terjedelemben van héber nyelv, illetve vallásoktatás.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Egyáltalán nem ért egyet	8	80,0	80,0	80,0
Inkább nem ért egyet	2	20,0	20,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	

Az iskolában a magyar nyelven zajló, közismereti oktatás színvonala csökkent.

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Egyáltalán nem ért egyet	5	50,0	55,6	55,6
Középen áll a véleménye	2	20,0	22,2	77,8
Inkább egyetért	1	10,0	11,1	88,9
Teljes mértékben egyetért	1	10,0	11,1	100,0
Összesen	9	90,0	100,0	
Hiányzó adat	1	10,0		
Összesen	10	100,0		

Közös munkával, kreatív ötletek felvetésével, vagyis a jelenlegi működés, a pedagógiai program átalakításával lenne lehetőség arra, hogy...

	N	%	Érvényes %	Kumulatív %
Érvényes				
Egyáltalán nem ért egyet	1	10,0	10,0	10,0
Inkább egyetért	5	50,0	50,0	60,0
Teljes mértékben egyetért	4	40,0	40,0	100,0
Összesen	10	100,0	100,0	